

SAVAŞ SUÇLARINDAN SOYKIRIMA: İSRAİL'İN GAZZE'DEKİ FİİLLERİNİN HUKUKİ DEĞERLENDİRMESİ

*A Legal Examination of Israel's Actions in Gaza:
From War Crimes to Genocide*

Muhammet Celal KUL*

Öz

Bu makale, İsrail'in özellikle 7 Ekim 2023'ten bu yana Filistin'de işlediği sistematik ve yaygın insancıl hukuk ihlallerini incelemekte; bu ihlallerin savaş suçları dışında soykırım suçunu da oluşturduğunu ileri sürmektedir. Makalede, tahliye bölgelerinde ve insani yardım kuyruklarında bekleyen sivilin kasten hedef alınması, Gazze nüfusunu yaşanamaz koşullara mahkûm eden abluka politikaları gibi eylemler değerlendirilmiştir. Sivil altyapının ayırım gözetmeksizin yok edilmesi, insani yardımların engellenmesi, açlığın savaş yöntemi olarak kullanılması ve İsraili yetkililerin açık şekilde soykırımı işaret eden beyanları, soykırım suçunun hem maddi hem manevi unsurlarını göstermektedir. İsrail'in askeri gereklilik, orantılılık ve ayırım gözetme ilkelerini sürekli ihlal etmesi; diğer güncel örnekler, Gazze'deki Filistin halkını hedef alan bir yok etme kampanyasının sürdürüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu fiiller savaş suçlarını, savaş suçlarını, uluslararası insancıl hukukun ağır ihlallerini ve nihayet soykırım suçunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gazze, Filistin, ağır ihlaller, soykırım, savaş suçları, insanlığa karşı suçlar.

Abstract

This article examines the systematic and large-scale violations of international humanitarian law (IHL) committed by Israel in Palestine, especially since October 7, 2023, proposes that these violations constitute war crimes and genocide. The author outlines Israel's deliberate targeting of civilians, including those in evacuation zones and humanitarian aid queues, and the blockade policies that have created unlivable conditions for the population. Citing acts such as the indiscriminate destruction of civilian infrastructure, obstruction of humanitarian aid, use of starvation as a method of warfare, and explicit genocidal rhetoric by Israeli officials, the article establishes both the *actus reus* and *mens rea* of genocide. The persistent disregard for the principles of distinction, proportionality, and military necessity under IHL, other contemporary examples reinforce the conclusion that Israel's actions represent a systematic campaign aimed at the destruction of the Palestinian people in Gaza. As such, these acts amount to war crimes, grave breaches of IHL and finally the crime of genocide.

Key words: Gaza, Palestine, grave breaches, genocide, war crimes, crimes against humanity.

➤ Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.

➤ Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 08.05.2025

➤ Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 22.07.2025

* Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, muhammetcelal.kul@ibu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9294-3086>

GİRİŞ

7 Ekim 2023'ten beri Gazze'de ölen insan sayısının, rapor edilmeyen ölümler de eklendiğinde, Ocak 2025 itibariyle 70.000'i aştığı tahmin edilmektedir¹. 7 Ekim 2023 itibariyle Filistin ve İsrail arasında başlayan çatışmaların yakında gelecekte yumuşamayacağını belirten İsrail Başbakanı Netanyahu, 1,5 milyon Filistinlinin sığındığı Refah Şehri'ni de işgal etmek suretiyle Gazze'nin tamamını Filistinlilerin tamamının ölümünü de göze alarak onlardan almayı planlamaktadır². Bunu yaparken ABD'den önemli miktarda askeri yardım almaktadır. Soykırımı varan bu insan katliamının nerede son bulacağını ve yeni bir ateşkes yapıp yapılmayacağını zaman gösterecektir. Mahmud Abbas, 7 Ekim itibariyle Gazze'de yaşananların 1948 *Nakba* (Felaket) Hadisesinden daha korkunç olduğu karşılaştırmasında bulunmuştur.

İsrail 1949 tarihli Cenevre Konvansiyonlarına taraftır, bu bakımdan bu Konvansiyonlarda öngörülen insancıl hukuk korumalarına saygı göstermelidir. Ancak onca yıl insancıl hukukun öngördüğü korumalara aykırı davrandığının farkındadır ve fakat Filistin topraklarında hâkim olan bir egemen devletin bulunmayışı sebebiyle yaptığı bu ihlallerin Cenevre Konvansiyonlarına aykırılık oluşturmadığı görüşündedir. Zira, 1949 tarihli Cenevre Konvansiyonları uluslararası silahlı çatışmalara uygulanacak korumaları temelde öngörmektedir. İsrail, Filistin'in devletleşmesini geciktirerek, engelleyerek ve inkâr ederek on yıllarca bu tartışmalı fırsattan yararlanmaya çalışmıştır. Cenevre Konvansiyonlarının ortak üçüncü maddesi uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışmalara uygulanacak bir hukuki koruma standardı öngörmekte ve bunun uluslararası teamül hukuku kuralına dönüştüğü kabul edilmektedir³ ve bu yolla tüm devletler ve tabii olarak İsrail hakkında da bağlayıcı bir hüküm niteliğindedir. Bunun yanında İsrail'in işlediği insancıl hukuk ihlallerinin önemli bir kısmı da başka egemen devletlerin topraklarında gerçekleşmiştir. Mesela, 1953 yılında Ürdün'ün Kibya Kasabasında altmış dokuz sivilin öldürülmesi, 1982 yılında Lübnan'daki Şatila ve Sabra Mülteci Kamplarında yaşayan bin kadar Filistinlinin katliam edilmesi sayılabilir⁴. Günümüzde Filistin önemli sayıda devlet tarafından tanınmış vaziyette olduğundan İsrail ile olan silahlı çatışmalara ve insancıl hukuk ihlallerine uluslararası silahlı çatışmalar hukuku uygulanmalıdır. Önemli sayıda devlet tarafından Filistin'in

¹ Sophie Tanno, "Gaza death toll has been significantly underreported, study finds" CNN, 9 January 2025, <https://edition.cnn.com/2025/01/09/middleeast/gaza-death-toll-underreported-study-intl> erişildi 26.06.2025.

² Zaheena Rasheed and Alastair McCreedy, 'Israel's war on Gaza live: Netanyahu vows to 'finish the job' in Rafah' *ALJAZEERA*, 13 March 2024, <<https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2024/3/13/israels-war-on-gaza-live-netanyahu-vows-to-finish-the-job-in-rafah>> erişildi 14.03.2025.

³ Sandesh Sivakumaran, *The Law of Non-International Armed Conflict*, Oxford, 2014, s. 105.

⁴ Bkz. Michael Byers, *War Law: Understanding International Law and Armed Conflict*, Douglas & McIntyre, 2007, s. 183.

devlet statüsünün tanınması üzerinden çatışmaların uluslararası silahlı çatışma olarak tasnif edilmesi durumunda ise çatışmalar devletler arasında olduğu ve taraflardan birinin savaş gayesi (*animus belligerendi*) gütmesi nedeniyle klasik tanımıyla “savaş” olarak adlandırmak mümkündür⁵. Bilindiği gibi savaş, uluslararası nitelikte silahlı çatışma olduğundan uygulanacak hukuk, 1899 ve 1907 La Haye Sözleşmeleri, 1949 Cenevre Sözleşmeleri ve 1977 Ek I No’lu Protob hükümleri yanında harp kanun ve kaideleri olacaktır⁶. İlan edilmiş savaş durumu yahut fiili silahlı çatışma hallerinde Cenevre Konvansiyonları’nın uluslararası silahlı çatışmalara dair ortak ikinci maddesi işgal hallerine de şamil olacaktır⁷.

Bu çalışma kapsamında ele alınacak olan İsrail’in sistematik olarak gerçekleştirdiği insancıl hukuk ihlalleri soykırım nihai amacına yönelik olup başlıcaları aşağıdaki şekilde sıralanabilir: Kara, hava ve denizden abluka uygulamaları, insani yardımın ulaştırılmasını engelleme, ilaç, su ve gıda yetersizliğine maruz bırakma, açlığın bir savaş metodu olarak kullanılması, sivil halka karşı saldırılar düzenlenmesi, ayırım gözetme ilkesinin ihlal edilmesi, sivil halkın ve sivil halkın yaşamasına yarayan sivil nesnelerin binaların (mesken, ekmek fırını gibi) hedef alınması ve vurulması, hastane ve ambulansların bombalanması, askeri gereklilikler ve avantajına kıyasla orantısız güç kullanımı, askeri gerekliliklerin haklılaştırmadığı mülkiyetin geniş kapsamlı tahribatı, etnik temizlik, zorla yerinden etme, merhamet gösterilmeyeceğini beyan etme, fosfor bombası, misket bombası gibi yasaklanan savaş metotlarının kullanılması, yerleşim yerlerinin alt ve üst yapısının imha edilmesi, kültürel anıtların ve dini mekanların tahribi, Filistinlileri insan kalkanı olarak kullanmak, duvar inşası, yerinden edilen Filistinlerin yerlerine hukuka aykırı yerleşimcilerin yerleştirilmesi, sivillere karşı girişilen misillemeler⁸...

A. 2023 YILI İTİBARIYLA İNSANCIL HUKUK İHLALLERİ

1. Ekim 2023 İtibariyle Gerçekleştirilen İhlaller

Hamas’ın 7 Ekim’de İsrail’e ait askeri hedeflere karşı gerçekleştirdiği saldırıya İsrail, çok sayıda sivil hedefi vurarak karşılık verdi. İsrail’in bombaladığı ilk yerler arasında okul, cami, fırın, bankalar, basın ve ticaret bürolarının bulun-

⁵ Bkz. Ayşe Nur Tütüncü, *İnsancıl Hukuka Giriş*, İstanbul, 2006, s. 52 vd.; Ingrid Dieter (n 52) 17.

⁶ Bkz. Hakkı Hakan Erkiner, “Filistin israil Meselesinin Analizinde Uluslararası Hukukun Metodolojisi”, *TESAM STRATEJİ*, 1 Ağustos 2024, <https://tesamstrateji.com/yazi.php?link=filistin-israil-meselesinin-analizinde-uluslararasi-hukukun-metodolojisi> erişildi 19.07.2025.

⁷ Bkz. Emily Crawford and Alison Pert, *International Humanitarian Law*, Cambridge, 2015, s. 54; GC I-IV, madde 2. Ayrıca Hague Regülasyonlarının 43 maddesi uyarınca uygulanacak işgal hukuku hakkında bkz. Eyal Benvenisti, *The International Law of Occupation*, Princeton, 1993, s. 7 *et seq.* GC IV ve AP I hükümlerine göre işgal hukuku için bkz. Yoram Dinstein, *The International Law of Belligerent Occupation*, Cambridge, 2009, s. 4 *et seq.*

⁸ GC I, madde 13, 33, 46; GC II madde 47; AP I madde 51(6), 52(1), 53(c), 54(4), 55(2), 56(4).

duğu apartmanlar ve radyo kulesi vardı. 7-8 Ekim 2023'te basın ofisleri ve ticari şirket bürolarının bulunduğu Filistin Apartmanı bombalandı. İsrail'in meşru müdafaa sınırını aşan orantısız silahlı saldırıları arasında Hamas'a esir düşen İsrail askerlerinin de Hannibal Protokolü⁹ kapsamında öldürülmesine izin vermek de mevcuttu¹⁰. İsrail'in sivil nesnelere yönelik hava bombardımanında, basın ofisleri ve çeşitli şirketlere ait bürolarına ev sahipliği yapan Filistin apartmanı hedef alındı. Bunun yanında Filistin Stadyumu, Üretim Bankası ve İslam Milli Bankası vuruldu. Benzer şekilde Gazze'deki BM'ye ait Mamounia Kız Lisesi ağır hasar aldı. Filistin Ticaret Kulesindeki radyo merkezi ile Han Yunus'daki El-Emin Muhammed Camii de İsrail tarafından bombalandı¹¹.

9 Ekim 2023'te İsrail tarafından yapılan açıklamaya göre Gazze için tam abluka uygulanacağı, Gazze'ye gıda ve elektrik verilmeyeceği belirtildi¹². Çocuklar, hastalar ve yaralılar için özellikle ölümcül olan bu abluka uluslararası hukuka birçok yönden aykırı olup İsrail'in Gazzelilere karşı giriştiği soykırım fiilleri kapsamındadır¹³. Filistinli sivil nüfusun gıda ihtiyaçlarının karşılanması, IV numaralı Cenevre Konvansiyonunda öngörüldüğü üzere ve uluslararası işgal hukuku uyarınca işgalci güç olan İsrail'in yükümlülükleri arasındadır¹⁴. Bu Konvansiyon'un dördüncü maddesinde korunan kişilerin kapsamı şöyle açıklanmıştır: [K]onvansiyon tarafından korunan kişiler, çatışma veya işgal durumunda, belirli bir anda ve herhangi bir şekilde, vatandaşı olmadıkları çatışma tarafının veya

⁹ Bkz. Mustafa Fetouri, "What is the 'Hannibal Directive' and how Israel uses it" *MIDDLE EAST MONITOR*, 4 January 2024, < <https://www.middleeastmonitor.com/20240104-what-is-the-hannibal-directive-and-how-israel-uses-it/> > erişildi 11. 02.2025.

¹⁰ Bu gerçek önce bir İsrailli yüzbaşı daha sonra da dönemin Savunma Bakanı Yoav Gallant tarafından ikrar edildi. Bkz. Bekir Aydoğan, "İsrailli yüzbaşı, 7 Ekim'de esirleri de öldürmeyi öngören 'Hannibal Protokolü'nü uyguladığını kabul etti" *ANADOLU AJANSI*, 29 Mart 2024, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilli-yuzbasi-7-ekimde-esirleri-de-oldurmeyi-ongoren-hannibal-protokolunu-uyuladigini-kabul-etti/3178163> erişildi 11.02.2025; "Gallant admits 'Israel' used Hannibal Directive during war on Gaza" *TEHRAN TIMES*, 11 February 2025, <https://www.tehrantimes.com/news/509501/Gallant-admits-Israel-used-Hannibal-Directive-during-war-on> erişildi 11.02.2025.

¹¹ Bkz. *DEUTSCHE WELLE*, "İsrail-Hamas savaşı: Binden fazla ölü" 8 Ekim 2023, <https://www.dw.com/tr/i%C3%87srail-hamas-sava%C5%9F%C4%B1-binden-fazla-%C3%B6l%C3%BC/a-67031955> erişildi 19.07.2025.

¹² *ALJAZEERA*, "Israel announces 'total' blockade on Gaza" 9 October 2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/9/israel-announces-total-blockade-on-gaza> erişildi 27.02.2025.

¹³ Bkz. *Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide* (kabul edildi 9 Aralık 1948, yürürlüğe giriş 12 Ocak 1951) 78 UNTS 277 (Soykırım Sözleşmesi); Amnesty International, "Amnesty International investigation concludes Israel is committing genocide against Palestinians in Gaza" 5 December 2024, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/12/amnesty-international-concludes-israel-is-committing-genocide-against-palestinians-in-gaza/> erişildi 27.02.2025.

¹⁴ Bkz. GC IV, madde 55. "zorunlu askeri gerekliliklerin geçici kısıtlamalar gerektirdiği durumlar hariç." Korumayı Güç, işgal altındaki bölgelerdeki gıda ve tıbbi malzemelerin durumunu her zaman kontrol etme özgürlüğüne sahip olacaktır. Ayrıca bkz. Hans-Peter Gasser and Knutt Dörmann (n 85) 264.

işgalci gücün elinde bulunan kişilerdir. Buna göre Gazze Halkı korunan kişiler kapsamındadır.

İsrail'in Gazze'de işlediği insancıl hukuk ihlallerinin birincisi Filistinli direnişçilerin fiillerinden dolayı tüm Gazze halkının toplu olarak cezalandırılmasıdır¹⁵. İnsancıl hukukça yasaklanan İsrail'in toplu cezalandırma uygulamaları arasında; abluka uygulamaları¹⁶, Gazze halkının gıda ve ilaca erişiminin kısıtlanması sistematikleşerek soykırıma zemin hazırlamaktadır¹⁷. Süregiden bir işgalin öznesi olarak İsrail, 1907 Lahey Regülasyonlarını ve Savaş Zamanında Sivillerin Korunmasına dair IV nolu Cenevre Konvansiyonu'ndan kaynaklanan bir işgalci güç olarak yükümlülüklerini açıkça ihlal etmiştir. İşgalci gücün gıda, ilaç ve sağlık hizmetlerini sağlama yükümlülüğü mevcuttur¹⁸. Ancak İsrail uyguladığı abluka ile bu yükümlülüğü yerine getirmek şöyle dursun insani yardımların ulaşmasına da engel olmuştur.

9 Ekim 2023 tarihinde İsrail'in hedef aldığı sivil nesneler arasında Ahmed Yasin Camii, El Yermuk Camii, El Susi Camii, El Garbi Camiinin yanı sıra Cibaliye Mülteci Kampı, Eş Şati Mülteci Kampı ve Magazi Mülteci Kampı yer almaktaydı. Yine, 9 Ekim 2023'te, Gazze'nin kuzeyindeki Cibaliye Mülteci Kampı'ndaki Al Tranca Caddesi'ndeki pazaryerinde büyük patlamalar meydana geldi. İsrail'in hava bombardımanı neticesinde gerçekleşen patlamalar, iki adet çok katlı binayı yok etti ve çevredeki birçok binaya ağır hasar verdi¹⁹. Saldırıda on dört çocuk ve bir kadın da dahil olmak üzere en az kırk iki kişi hayatını kaybetti ve on sekiz kişi de yaralandı. İsrail tarafından o sırada pazaryerinde günlük işleriyle meşgul olan sivillere yönelik hiçbir uyarı yapılmadı²⁰. Tahribatın boyutu ve yerde krater şeklinde çukur açılması dikkate alındığında saldırıda Gündümlü

¹⁵ Bkz. GC IV, madde 33.

¹⁶ İsrail'in abluka uygulamaları, diğer fiillerinin yanında, barışa karşı suçlardan tecavüz (*aggression*) suçunu oluşturmaktadır. Bkz. Muhammet Celal Kul, "Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Tecavüz Suçu (Saldırı Suçu) Üzerindeki Yargı Yetkisi ve Harekete Geçirilmesi", 1 *İbn Haldun Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 81 (2023), 85. <https://doi.org/10.59831/ihuhfd.2023.3>; Muhammet Celal Kul, *Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Uluslararası Tecavüz (Saldırı) Suçu*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, 43. Ayrıca bkz. Roma Statüsü, madde 8bis.; UN General Assembly, Definition of Aggression, A/RES/3314, UN General Assembly, 14 December 1974, erişildi 25.06.2025.

¹⁷ Bkz. Soykırım Sözleşmesi (n 13) madde 2(b) ve (c) hükümleri.

¹⁸ İşgalci gücün yükümlülükleri hakkında bkz. Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land, annexed to Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land, The Hague, 18 October 1907, madde 42-56.

¹⁹ *ALJAZEERA*, "Dozens killed and wounded in Israel air raids on Gaza refugee camps", 9 October 2023 < <https://www.aljazeera.com/gallery/2023/10/9/dozens-of-palestinians-killed-wounded-in-israeli-strikes-on-gaza-refugee> > erişildi 27.02.2025.

²⁰ Human Rights Watch, "Hopeless, Starving, and Besieged" Israel's Forced Displacement of Palestinians in Gaza, November 14, 2024, < <https://www.hrw.org/report/2024/11/14/hopeless-starving-and-besieged/israels-forced-displacement-palestinians-gaza> > (erişildi 27.02.2025); Ayrıca bkz. Bkz. (n 57).

Bomba Üniteleri²¹, GBÜ-31 tipi, havadan bırakılan mühimmatların kullanıldığı değerlendirilmektedir. İsrail, saldırı hakkında herhangi bir açıklama yapmamış olup bu saldırıda kimin hedef alındığı bilinmemektedir. Bu yönüyle saldırı doğrudan sivillere yöneltilmiş bir saldırı niteliğinde olup savaş suçu niteliği taşıdığı değerlendirilmektedir.

İsrail Savunma Bakanı Yoav Gallant 10 Ekim 2023'te Filistinliler hakkında “insansı hayvanlarla mücadele ediyoruz ve ona göre hareket edeceğiz”²² diyerek insancıl hukukun temel belgelerinde yasaklanan merhamet gösterilmeyeceğini ilan etme fiilini işlemiştir²³. Harp kanun ve kaidelerine ilişkin La Haye Regülasyonlarının ihlalleri Roma Statüsünde savaş suçları başlığında cezalandırılmaktadır²⁴. Bu aynı zamanda Filistinlilere karşı girişilen yaygın ve sistematik yok etme ve soykırım fiillerinin de manevi unsurunu ortaya koyması bakımından ve İsrail halkını Filistinlilere karşı soykırımı teşvik, kışkırtma ve azmettirmek bakımından not edilmesi gereken bir söylemdir. Aynı gün yapılan İsrail bombardımanında sivillerin yaşadığı Er Rimal mahallesi bombalandı. 11 Ekim 2023'te ise Gazze İslam Üniversitesi ve Dahayra bölgesindeki cami ve meskenler bombalandı. Yine 12 Ekim 2023 tarihinde, Eş Şati Mülteci kampı bombalandı.

İsrail'in kullandığı fosfor bombalarının fotoğraflarını çeken gazeteci Ali Cadaslah'ın evi İsrail tarafından 12 Ekim'de bombalandı ve Cadaslah Ailesinden sekiz kişi öldürüldü. 13 Ekim 2023'te İsrail, insancıl hukuk ve uluslararası hukuk belgeleri tarafından yasaklanan fosfor bombasını Durra Çocuk Hastanesi'ne karşı kullandı ve saldırı neticesinde hastane acilen boşaltıldı²⁵. 1949 tarihli Cenevre Konvansiyonları ve 1977 tarihli I Nolu Ek Protokolü ve Belirli Kimyasal Silahların Yasaklanması ve Sınırlandırılması Sözleşmesi'nin III nolu Ek Protokolünce²⁶

²¹ GBÜ-31 (Mk 84) 907 kg toplam ağırlığa sahip olup içerdiği net patlayıcı miktarı 429 kg'dır. GBÜ-32 (Mk 83) ise 453 kg olup 202 kg net patlayıcı madde içermektedir. GBÜ-39 ise toplam ağırlık olarak 110 kg olup daha düşük miktarlarda net patlayıcı içerir ve daha belirgin (sınırlı alanlardaki) hedefleri bertaraf etmek için kullanılmaktadır.

²² David Remler, “Hayot Adam (“wild beasts in human form”), a cry against humanity” 14 December 2023, < <https://k-larevue.com/en/hayot-adam-wild-beasts-in-human-form-a-cry-against-humanity/> > erişildi 27.02.2025.

²³ Bkz. Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land, annexed to Convention (II) with Respect to the Laws and Customs of War on Land, The Hague, 29 July 1899, madde 23(d) hükmü; Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land (n 18) madde 23(d) hükmü; AP I 1977, madde 40.

²⁴ Bkz. Roma Statüsü, madde 8 hükmü.

²⁵ TASS, “Children’s hospital in Gaza hit with white phosphorus-health ministry”, 13 October 2023, <https://tass.com/world/1690449> erişildi 02.03.2025.

²⁶ Fosfor bombaları yasaklanan kimyasal silahlardandır bkz. Protocol for the Prohibition of the Use in War of Asphyxiating, Poisonous or other Gases, and of Bacteriological Methods of Warfare, 17 June 1925, <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/geneva-gas-prot-1925> erişildi 19.07.2025.

yasaklanan fosfor bombaları oksijenle temas ettiğinde geniş bir alanda yangın çıkarmakta ve insan vücuduna temas ettiğinde deri ve hücredeki tüm oksijeni tüketinceye kadar yanmaya sebep olmaktadır. Bu yasaklı silah ve savaş yöntemleri insancıl hukuka hâkim olan temel ilkelerden gereksiz acılara sebep olmama prensibinin de ihlalini oluşturmaktadır. Yasaklı fosfor bombalarının ihlal ettiği diğer Konvansiyon ve ilgili madde hükümleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

İhlal Edilen Maddelerin Özeti (Tablo 1)

Sözleşme / Protokol	Madde No	Konu Başlığı	İhlalin Niteliği
1949 tarihli IV. Cenevre Sözleşmesi (GC IV)	Madde 27	Kişilerin onur ve bütünlüğüne saygı	İnsanlık dışı muamele
(GC IV)	Madde 32	Zalimane ve insanlık dışı muamelenin yasaklanması	Zalimce muamele
(GC IV)	Madde 147	Ağır ihlaller	Kasten öldürme, işkence vb.
1977 tarihli I Numaralı Ek Protokol (API)	Madde 35	Aşırı acı ve gereksiz yaralanmanın yasaklanması	Orantısız ve gereksiz zarar
(API)	Madde 51	Sivillerin korunması	Ayrım gözetmeyen saldırı
(API)	Madde 54	Sivil halkın hayatta kalması için zorunlu nesnelerin korunması	Hayati altyapının tahribi
(API)	Madde 85	Protokolün ağır ihlalleri	Savaş suçu

Cenevre Konvansiyonlarına ve Ek Protokollerine ve uluslararası teamül hukuku kurallarına göre silahlı çatışmalar esnasında kullanılacak savaş yöntemleri ve silahlar bazı sınırlamalara tabidir. Bunların orantılılık ve gereksiz acılara sebep olmama ilkeleriyle uyumlu olarak kullanılması gerekmektedir. İsrail'in yasaklı fosfor bombalarını Gazze ve Lübnan'da kullandığı Uluslararası Af Örgütü, Anadolu Ajansı ve diğer birçok uluslararası kuruluş tarafından belgelenmiş ve rapor edilmiştir. Bunun dışında İsrail sahip olduğu teknolojik üstünlükleri bir kenara bırakarak siviller ve muhاریpler arasında ayrım gözetmeyen kör bombaları sivil-lerin yoğunluklu olarak ikamet ettiği bölgelere atması ayrım gözetme ilkesinin ihlalini oluşturmaktadır²⁷. İsrail'in siviller kadınlar ve çocuklar üzerinde dokuz farklı yasaklı bomba ve füzeyi kullandığı tespit edilmiştir. Bunlar arasında yeraltı sığınaklarını imha etme amaçlı (*bunker buster*) silahlar, beyaz fosfor bombaları ve altyapıyı imha etmeye yarayan Halper tipi füzeler mevcuttur²⁸. Filistin tarım işleri komitesi birliği Moayyad Bsharat İsrail'in kullandığı yasaklı silahların

²⁷ Anatomy of a Genocide, Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967, (A/HRC/55/73) (Albanese Report) <https://www.un.org/unispal/document/anatomy-of-a-genocide-report-of-the-special-rapporteur-on-the-situation-of-human-rights-in-the-palestinian-territory-occupied-since-1967-to-human-rights-council-advance-undated-version-a-hrc-55/> erişildi 24.02.2025.

²⁸ Kamu Denetçiliği Kurumu, Genocide in Gaza (III): Prohibited Weapons in Gaza, Ankara, 2024, s. 5.

bombaların ve füzelerin insanlar üzerinde kanser edici, yakıcı ve solunumu engelleyici etkilerinin dışında toprağı da zehirlediğı zirai üretkenliğı de baltaladığı ve gelecek nesiller üzerinde hastalıklar oluşturma o riskini de getirdiğini ifade etmiştir²⁹. İsrail'in kullandığı fosfor bombaları sebebiyle ölen ve ölümcül yanıklara sahip olan bebek ve çocukların olduğı rapor edilmiştir³⁰.

13 Ekim 2023 tarihinde, İsraili yetkililer Gazze'de yaşayan bir milyon yüz bin sivil evlerini terk edip güneye gitmeleri çağrısında bulundu ve bunun için yirmi dört saat süre verdi. Bu uyarı üzerine ağır bombardıman ve kitlesel yıkım korkusuyla evlerinden çıkan Filistinli sivillerin güneye doğru ilerleyen konvoyu da İsrail tarafından bombalandı³¹. İsrail'in sivilleri sınır dışı etme ve başka bölgelere kitlesel olarak nakletme amacı taşıyan bu çağrısı yahut uyarısı Roma Statüsü madde 8 bağlamında savaş suçu olması gerekse de IV nolu Cenevre Sözleşmesinin 147. Maddesindeki ağır ihlallerden olması bakımından savaş suçu oluşturmaktadır. Sivilleri etkilemesi askeri gereklilikler³² bakımından kaçınılmaz olan sınırlı hallerde sivillere uyarı yapılması insancıl hukukun teamül kurallarından olsa da³³ bu denli geniş çapta tahliye emri vermek nüfusun zorla yerinden edilmesi/nakli anlamını taşımakta ve savaş suçu oluşturmakta ve Gazze Halkının kısmen veya tamamen fiziksel varlığını ortadan kaldıracağı hesaplanarak, yaşam şartlarını kasten değiştirmesi manasına geldiğı bakımdan ise soykırım fiili oluşturmaktadır³⁴.

13 Ekim'deki İsrail saldırılarında dört basın mensubu da dahil olmak üzere yetmiş sivil öldürülmüştür³⁵. 14 Ekim 2023'te ise İsrail, Gazze'de bulunan ve binlerce hastanın tedavi edildiğı yirmi iki hastanenin boşaltmasını emretti. 15 Ekim'de Hamed Bin Halife Al Sani adlı protez hastanesi bombardıman sonucu ağır hasar almış; 17 Ekim'de El Ehlî Hastanesine yapılan İsrail saldırısında ise 342 kişi yaralanmış 471 kişi ise hayatını kaybetmiştir³⁶.

Sivillerin hedef alınması, 1949 tarihli IV nolu Cenevre Sözleşmesi kapsamında ciddi ve çok yönlü bir şekilde yasaklanmıştır. Koruma sağladığı kişilerin kimler

²⁹ Kamu Denetçiliğı Kurumu, Genocide in Gaza (III), s. 7.

³⁰ Kamu Denetçiliğı Kurumu, Genocide in Gaza (III), ss. 11-12.

³¹ Paul Brown and Jemimah Herd, "Strike on civilian convoy fleeing Gaza: What we know from verified video", *BBC*, 16 October 2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67114281> erişildi 26.05.2025.

³² Kavram hakkında bkz. Gökhan Güneysu, "Askeri Gereklilik İlkesi ve Uluslararası İnsancıl Hukuk", 2012(4) *Ankara Barosu Dergisi* 93, 100-104.

³³ Bkz. (n 57).

³⁴ Bkz. Soykırım Sözleşmesi (n 13) madde 2(c) hükmü.

³⁵ Silahlı çatışmalar esnasında basın mensuplarının hedef alınamayacağı hakkında bkz. AP I, madde 79.

³⁶ Mustapha Dalaa, "Halime Afra Aksoy, Ekrem Biçeroğlu, İsrail'in El-Ehli Hastanesine düzenlediğı saldırı Gazze savaşında dönüm noktası oldu", *ANADOLU AGENCY*, 20 Ekim 2023, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-el-ehli-hastanesine-duzenledigi-saldiri-gazze-savasinda-donum-noktasi-oldu/3027296> erişildi 28.06.2025.

olduğunu tanımlayan dördüncü madde özellikle düşman tarafın uyrukları olan ve çatışmaya doğrudan katılmayan sivilleri kapsar³⁷. Bu tür eylemler, özellikle korunan kişilere yönelik doğrudan saldırılar olduğunda, savaş suçu teşkil edecek düzeyde ihlal olarak değerlendirilir. Konvansiyon'un Ortak üçüncü maddesi silahlı çatışmalara doğrudan katılmayan kişilere (özellikle sivillere) yönelik şiddeti, öldürmeyi, sakatlamayı, zalimane muameleyi ve işkenceyi yasaklar. Madde 27, sivillerin "onuruna, kişiliğine, aile yaşamına, dini inançlarına, örf ve adetlerine" saygı gösterilmesini, fiziksel veya manevi açıdan zarar verilmemesini zorunlu kılar. Madde 32 yönelik "öldürme, işkence, zalimane muamele" gibi uygulamaları açıkça yasaklar. Nihayet madde 147 kapsamında sivilleri kasten öldürme, işkence, insanlık dışı muamele, sivillerin korunma hakkına aykırı saldırılar ağır ihlal kapsamındadır.

İsrail Savunma Kuvvetleri (IDF) korunmuş kişi ve nesnelere ayırım gözetmeyen saldırılar düzenlenmiş, 16 Ekim 2023 tarihinde Cela Caddesine hareket eden ve yaralıları için bölgede bulunan ambulans ve sivil savunma ekiplerini hedef almıştır. IDF, 16 Ekim'de Zahajra Beldesi'ne fosfor bombaları ile saldırı düzenlemiştir. 17 Ekim 2023 tarihinde ise Al Ehli Baptist Hastanesi'ne İsrail tarafından gerçekleştirilen bombardımanda 471 kişi olay anında hayatını kaybetti. Saldırıda yirmi sekizi ağır yaralı olmak üzere 342 kişi yaralandı³⁸. 18 Ekim'de ise Tel Al Hava Mahallesi yoğun bombardımana tabi tutuldu, Nusayrat Kampı'nda bir ekmek fırını vuruldu³⁹. Saldırılarda geniş çaplı yıkım meydana geldi. İsrail'in ayırım gözetmeksizin, orantılılık ve askeri gerekliliklerle açıklanamayan, sivil hedeflere yönelmiş, sivil halka ait mülkiyetin ve altyapının geniş kapsamlı tahribatı⁴⁰ manasına gelen bu saldırıları açıkça insancıl hukuka ve insan hakları hukukuna aykırıdır.

Aziz Porphyrius Rum Ortodoks Kilisesi, Gazze'de İsrail'in tahliye emirleri doğrultusunda kaçan bir grup Filistinliye ev sahipliği yapmaktaydı. Ayrıca Kilise'nin müştemilatında, saldırılarda evi yıkılan bini aşkın Hristiyan Filistinli de yaşıyordu. 19 Ekim 2023'te İsrail bu Kilisenin mücavir alanlara saldırı düzen-

³⁷ Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Melike Batur Yamaner, *Silahlı Çatışmalarda Sivillerin Korunması*, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2007, *passim*.

³⁸ United Nations "Gaza: UN experts decry bombing of hospitals and schools as crimes against humanity, call for prevention of genocide", 19 October 2023, <<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/10/gaza-un-experts-decry-bombing-hospitals-and-schools-crimes-against-humanity>> erişildi 02.03.2025; Ayrıca bkz. Republic of Türkiye, MFA, Press Release Regarding Israel's Attack Targeting a Hospital in Gaza, 17 October 2023, https://www.mfa.gov.tr/no_-264_-_israil-in-gazze-de-bir-hastaneyi-hedef-alan-saldirisi-hk.en.mfa erişildi 02.03.2025.

³⁹ Sivil halkın yaşaması için gerekli sivil nesnelerin yok edilmesi ve mülkiyetin geniş çaplı tahribatı hakkında bkz. (n 46).

⁴⁰ Bkz. GC IV, madde 147; Roma Statüsü, madde 8(2)(b)(xxv) hükmü; AP I, madde 54(2) hükmü; AP II, madde 14 hükmü.

ledi ve yirmi kişi bu saldırılarda hayatını kaybetti⁴¹. Aynı gün Nur Şems Mülteci Kampı'na baskın düzenleyen İsrail askerleri sekiz kişinin öldüğü bir patlamaya sebep oldu. Aynı gün Yunus Mülteci Kampı'nda İsrail, Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı'na (UNRWA) ait okulu bombaladı. Okulda İsrail'in emri ve saldırıları nedeniyle evlerini tahliye etmek zorunda kalan Filistinliler bulunmaktaydı ve saldırıda ölü ve yaralıların olduğu rapor edilmiştir. Mülteci Kampları sivil hedefler olduğu ve sivillerin yaşadığı bölgeler olduğu için ayırım gözetmeyen geniş çaplı bombardıman yerine⁴² bu tarz bölgelerde varsa muharip veya şüphelilerin bulunduğu noktalara dikkatlice planlanmış operasyonlar yapılmalıdır. İsrail'in sivillerin yaşadığı bölgelere yönelik geniş çaplı hava bombardımanları insancıl hukukun ayırım gözetme, orantılılık ilkelerine ve insan hakları hukukunda ise temel olarak hayat hakkı, mülkiyet hakkı ve özel hayatın korunması haklarına aykırıdır⁴³.

21 Ekim 2023'te İsrail Nusayrat Mülteci Kampındaki çarşayı bombalamıştır. 22 Ekim'de ise İsrail'e ait savaş jetleri Gazze'nin Han Yunus bölgesinde Filistinli yerinden edilmiş sivillerin sığındığı bir okulu bombaladı. Aynı gün, Cenin Mülteci Kampı içindeki Al Ensar Camii vuruldu ve bombalamada iki kişi hayatını kaybetti. IDF 21 Ekim 2023'te Refah Sınır Kapısı'ndan Gazze'ye yakıt girişine izin verilmeyeceğine dair bir açıklama yaptı. Gazze'de sivil hayatın sona ermesini beraberinde getirecek bu tür engellemeler bir dizi sorunun da kaynağını oluşturmaktadır. Özellikle hastaneler ve halk elektriğe ve elektrik üretmesinde kullanılacak yakıta ihtiyaç duymaktadır. Nitekim Gazze'deki Endonezya Hastanesi'nde elektrik yokluğundan birçok hasta ve yaralı hayatını kaybetmiştir⁴⁴. 24 Ekim 2023 itibarıyla İsrail'in Gazze'ye uyguladığı ablukayı ağırlaştırarak bölgeye verilen elektriği tamamen kesmesi ve sınırdan yakıt girişini de engellemesi üzerine Gazze'deki hastaneler çalışamaz duruma gelmiştir. 2023 Ekim Ayı itibarıyla elektrik ve suyun kesildiği Gazze'de insani yardımlar da İsrail tarafından hedef alınmış ve yardımın Gazze'ye girişi engellenmiştir. Abluka sebebiyle ilaç yokluğu ve elektriğe bağlı olarak çalışan cihazların çalıştırılamamasından dolayı birçok hasta hayatını kaybetmiştir. İsrail, Filistinlilerin hayat hakkını keyfi ve sistematik olarak ellerinden almakta ve soykırım kastını ortaya koyan “yaşanması zor koşullara” Filistinlileri mahkûm etmektedir. Yapılan açıklamaya göre uyuz, ishal, su çiçeği, cilt hastalıkları ve bronşit gibi çok sayıda hastalık Gazzeliler'in

⁴¹ VATICAN NEWS, “Churches condemn air strike on Greek Orthodox building in Gaza” 20 October 2023, <https://www.vaticannews.va/en/church/news/2023-10/churches-condemn-air-strike-on-greek-orthodox-building-in-gaza.html> erişildi 25.05.2025.

⁴² Robert Kolb and Richard Hyde, *An Introduction to International Armed Conflicts*, Oxford, Hart Publishing, 2005 s. 125.

⁴³ Ayrıca bkz. GC IV, madde 147.

⁴⁴ Nidal Al-Mughrabi, “Bodies line Gaza hospital wall and surgeons operate in corridors”, REUTERS, 31 October 2023, <https://www.reuters.com/world/middle-east/gaza-surgeons-operate-corridors-israeli-bombs-fill-hospitals-2023-10-31/> erişildi 26.05.2025.

yaşamaya mecbur bırakıldıkları bu zor koşullar altında yaygın olarak gelişmiş, üç bini aşkın salgın vakası rapor edilmiştir. Temiz içme suyu, günlük kullanım suyu ve kişisel temizlik ürünlerinin yokluğu ve yetersizliği ve barınma imkanlarının sıkışıklığı sebebiyle salgın hastalıklar hızla yayılmakta ve buna bağlı ölümler de gerçekleşmektedir. İsrail tarafından kasten oluşturulan bu şartlar soykırım suçu bağlamında korunan grup olan Filistinlilere gruba kısmen veya tamamen fiziksel zarar vereceği hesaplanan koşulları kasten dayatmak şeklindeki soykırım fiilini oluşturmaktadır⁴⁵.

25 Ekim 2023'te İsrail Cela Caddesinde yer alan Hittin Camiini ve Al Megazi Mülteci Kampı'nda bulunan bir fırını bombaladı. Fırın bombardımanında on kişi öldü. Fırının UNRWA tarafından un tedariki yapılan tek fırın olduğu belirtildi. Bu bombardımanlar sivil halkın yaşaması için gerekli sivil nesnelerin yok edilmesi (mülkiyetin geniş çaplı tahribatı) hem de sivillerin öldürülmesi anlamını taşıyan savaş suçu oluşturmaktadır⁴⁶. Yine 25 Ekim 2023'te, İsrail hava bombardımanını Gazze'deki konut binalarını ve Al Yermuk Caddesindeki yedi katlı rezidans binası olan Tac Kulesi'ni yok etti. Saldırıda 5.700 metrekarelik alan yerle bir edilirken, yedi bina yok edildi ve üç bina ise ağır hasar aldı. Saldırıda otuz iki kadın ve kırk yedi çocuk da dahil olmak üzere toplam 105 kişi öldürüldü. Bombardıman sonucu yol açılan tahribatın niteliği değerlendirildiğinde İsrail'in bu saldırıda GBÜ-31 mühimmatları kullandığı tahmin edilmektedir. 26 Ekim 2023'te yaptığı açıklamada İsrail, IDF'nin son yirmi dört saatte 250 hedefe saldırdığını belirtmiş, ancak diğerlerinin yanında Tac Kulesi'ni de yerle bir eden bu saldırıya atıfta bulunmamıştır. 27 Ekim'de ise Al Abyad Camii İsrail tarafından yapılan hava saldırısı sonucu yıkıldı. İsrail füzeleriyle hedef alınan Cami'ye düzenlenen saldırıda ölü ve yaralılar rapor edildi. Aynı gün düzenlenen İsrail bombardımanlarında Filistin'in tüm telekomünikasyon kanalları tahrip edildi ve Filistinlilerin birbirinden ve dünyadan haber almaları ve iletişim kurmalarını sağlayacak kanallar yok edildi.

28 Ekim 2023'te İsrail tarafından gerçekleştirilen hava saldırılarında Endonezya ve Şifa Hastanelerini çevreleyen alanlar ve Al Bureyc Mülteci Kampı vuruldu. İsrail, 29 Ekim 2023'te Gazze'nin güneyinde Onuncu Caddede sivilleri taşıyan bir yolcu otobüsünü vurdu⁴⁷. Saldırıda çok sayıda ölü olduğu rapor edildi. Aynı gün Nusayrat Mülteci Kampı'na düzenlenen saldırılarda Bilal bin Rabah Camii yıkıldı ve çevresindeki binalar ağır hasar aldı. Saldırıda çocuk yaşıta olan on kişinin hayatını kaybettiği kaydedildi. İsrail, yine aynı gün, birisi Gazze'nin kuzeyindeki Muhammed Fatih Camii olmak üzere iki camiye daha bombaladı.

⁴⁵ Bkz. Roma Statüsü, madde 6(c) hükmü.

⁴⁶ Bkz. GC IV, madde 147; Roma Statüsü, madde 8(2)(b)(xxv) hükmü; AP I, madde 54(2) hükmü; AP II, madde 14 hükmü.

⁴⁷ Silahlı çatışmalar hukukunda sivilleri koruyan kurallar hakkında bkz. Ümmühan Elçin Ertuğrul, *Uluslararası Silahlı Çatışmalar Hukukunda Bireysel Statüler*, Yetkin, Ankara, 2017, s. 143 vd.

30 Ekim 2023 tarihinde İsrail, Endonezya Hastanesi'nin yan tarafını bombaladı ve hastanede ciddi hasar meydana geldi. Bu saldırıda çoğu çocuk olmak üzere on kişi öldü yirmi yedi kişi ise yaralandı. Aynı gün yüz araçla ve askeri personelle İbn-i Sina Hastanesi'ne operasyon gerçekleştiren İsrail bu baskın operasyonuna engel olmak isteyen sivillere gerçek mermilerle ateş açtı. Cenin Şehrindeki bu hastane baskınında dört kişi öldü, ikisi ağır olmak üzere beş kişi yaralandı. Yine 30 Ekim günü Filistin Kızılayı'nın açıklamasına göre İsrail, Gazze'de bir ambulansı hedef alarak vurdu ve ambulans kullanılamaz hale geldi⁴⁸.

İsrail'in hastanelere yönelik saldırıları 31 Ekim 2023 tarihinde de devam etti. Bu tarihte Türk- Filistin Dostluk hastanesi ağır hasar aldı. Aynı gün Tel Al Hava civarındaki Ortodoks Kilisesi'ni hedef alan İsrail saldırısıyla Kilise tamamen yıkıldı. İsrail korunmuş kültür varlıkları olan ibadethaneleri sistematik olarak hedef almak suretiyle insancıl hukuk kurallarını açıkça ihlal etmekten kaçınmadığını bir kez daha ortaya koymuş oldu⁴⁹.

31 Ekim 2023'te, IDF Cibaliye Mülteci Kampı'ndaki bir konut bloğunu vurdu. 2.500 metrekairelik büyük bir alanı yerle bir eden bombardıman on binayı da yok etti. Saldırıda, on iki kadın ve yirmi üç çocuk da dahil olmak üzere elli altı kişi olay esnasında hayatını kaybederken ağır yaralanan kırk üç kişi de saldırıdan sonraki günlerde hayatını kaybetti. Saldırıdaki tahribat dikkate alındığında en az dört GBÜ-32 tipi mühimmat ya da daha büyük olan bir adet GBÜ-31 kullanıldığı tahmin edilmektedir. IDF, bu saldırıyı üstlenerek, Cibaliye Mülteci Kampı bombardımanında, İsrail'e karşı gerçekleştirilen 7 Ekim saldırısında görev alan Hamas'ın Cibaliye Merkez Tabur Komutanı İbrahim Biari'yi öldürdüğünü iddia eden bir açıklama yapmıştır. IDF, İbrahim Biari ile birçok Hamas militanının öldüğünü ve saldırı sayesinde Hamas'ın yeraltı karargâh yapılarını çöktürdüğünü iddia etmiştir. İsrail sivil yerleşim alanlarının altında Hamas'a ait tesislerin olduğunu iddia ederek birçok sivil bölgeyi benzer şekilde askeri hedef olarak kabul edip hukuka aykırı biçimde hedef almıştır⁵⁰. Terörizmin üzerinde genel bir tanımı bulunmasa da 2004 yılında BM Güvenlik Konseyi tarafından atanan bir panelde sivilleri öldürmek, korkutmak amacıyla saldırılar düzenlemek, muharip olmayan kişileri öldürmek veya ciddi bedensel zararlara sebep olmak amacıyla gerçekle-

⁴⁸ Farah Najjar, "Israel-Hamas war updates: Netanyahu rejects ceasefire after captive video" *ALJAZEERA*, 30 October 2023, <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2023/10/30/israel-hamas-war-live-palestinian-death-toll-gaza-rises-above-8000> erişildi 26.05.2025.

⁴⁹ *THE GREEK HERALD*, "Orthodox Cultural Centre destroyed by Israeli airstrike in Gaza" 1 November 2023, <https://greekherald.com.au/news/orthodox-cultural-centre-destroyed-by-israeli-airstrike-in-gaza/> erişildi 26.06.2025.

⁵⁰ Emanuel Fabian, "IDF says Jabaliya strike killed top Hamas commander, collapsed terror tunnels", *THE TIMES OF ISRAEL*, https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/idf-says-jabaliya-strike-killed-top-hamas-commander-collapsed-terror-tunnels/ erişildi 26.06.2025.

tirilen fiillerin terörizm kapsamında sayılacağı üzerinde karara varılmıştır⁵¹. Bu tanıma göre İsrail'in sivil halk üzerinde ayırım gözetmeden yaptığı bombardıman, ayırım gözetmeksizin öldürme, özel mülkiyetin ve altyapının tahribi şeklindeki fiilleri (diğer suç tiplerinin yanında) terörizmin tarifine de uymaktadır⁵². Bu durum Hamas hakkında sürekli “sözde terörist” söylemine başvuran İsrail'in aslında kendi fiilleriyle büyük bir zıtlık içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Temmuz 2025 itibariyle uydu görüntüleri ve video kayıtlarına göre İsrail bombardıman sonrası kalan evleri de yıkıma tabi tutmakta geniş çaplı bombardımanla yerle bir etmektedir⁵³. Sivil halkın yaşaması için gerekli sivil nesnelerin yok edilmesi ve mülkiyetin geniş çaplı tahribatı anlamında bu fiiller, savaş suçlarını oluşturmasının⁵⁴ yanında; Soykırım Sözleşmesi madde 2(c) kapsamında sivil halkı yaşama- larının imkânsız olduğu koşullara mahkûm etmek cümlesindendir⁵⁵.

Filistin Sağlık Bakanlığı'na göre, İsrail'in Gazze'deki hastane ve sağlık tesis- lerine 410 ayrı saldırı düzenlemiştir. 36 hastaneden yalnızca 10'u kısmen faaldir. Ekim 2023 itibariyle okul binalarının %78'i ağır hasarlı olup 212 okul doğrudan hedef alınarak vurulmuştur⁵⁶. İsrail'in Gazzelileri yaşamak zorunda bıraktığı yaşam koşullarının 2020 itibariyle Gazze'de hayatı çekilmez hale getireceği hesaplanı- yordu. 2007'den beri toplu cezalandırmaya, gettolaşmaya ve kasıtlı olarak geri bırakılmaya çalışılan 2,3 milyon Gazzelinin yüzde altmışı zaten buraya mülteci olarak gelmiş olan Filistinliler olup, nüfusun yüzde sekseni gıda bakımından BM yardımına muhtaç halde kalmıştır. İçme suyunun güvenli olmadığı ve işsizlik ora- nının yüzde kırk beşin üzerinde olduğu Gazze'ye Kasım 2023 itibariyle günlük ortalama on üç saat elektrik verilmiştir.

2. Kasım 2023'ten Günümüze İhlaller

İsrail tarafından Cibaliye Mülteci Kampı'na gerçekleştirilen hava saldırısın- da onlarca kişinin öldüğü ve çok sayıda bina yıkıldığı 1 Kasım'da kaydedildi. Aynı gün IDF tarafından Cenin Şehri'nde düzenlenen baskında iki kişi, Tulkarim Mülteci kampında ise yaşlı ve engelli bir Filistinli öldürüldü. 2 Kasım 2023'te UNRWA'ya ait bir okulun yakınına yapılan IDF saldırısında beş kişinin öldüğü

⁵¹ Joseph S Nye ve David A Welch, *Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010, s. 438.

⁵² Savaş ve terörizm kavramlarının kesişimi hakkında bkz. Ingrid Dieter, *The Law of War*, Cambridge, 2000, ss. 21-25.

⁵³ Sanad Verification Agency and Federica Marsi, “Israel increased Rafah demolition to prepare for Gaza forced transfer plan”, *ALJAZEERA*, 13 July 2025, <https://www.aljazeera.com/features/2025/7/13/israel-increased-rafah-demolition-to-prepare-for-gaza-forced-transfer-plan> erişildi 20.07.2025.

⁵⁴ Bkz. Bkz. GC IV, madde 147; Roma Statüsü, madde 8(2)(b)(xxv) hükmü; AP I, madde 54(2) hükmü; AP II, madde 14 hükmü.

⁵⁵ Bkz. Soykırım Sözleşmesi (n 13).

⁵⁶ UNICEF, Children's lives in the balance: 6 months of conflict and restricted humanitarian access in the State of Palestine, UNICEF/UNI541839/Elder, s. 2.

rapor edildi. 2 Kasım 2023'te, Al Bureyc Kampı'ndaki bir konut bloğuna yapılan saldırıda, en az on iki bina yok oldu ve dokuz bina da ciddi şekilde zarar gördü. Beşi kadın ve dokuzu çocuk olmak üzere on beş kişi olay anında can verirken yedi kişi de ağır yaralanmıştı. Saldırının en az dört sığınak yıkıcı özellikte GBÜ-39 tipi mühimmat kullanılarak İsrail Hava Kuvvetleri tarafından gerçekleştirildiği değerlendirilmektedir. GBÜ-39'ların GBÜ-31'lerden daha küçük bombalar olmakla birlikte binaları aniden ve hızlı bir şekilde çökertme özelliğine sahip silahlar olduğu bilinmektedir. IDF olaydan önce Al Bureyc Kampı'ndaki sivilere yönelik bir uyarıda⁵⁷ bulunmadığı gibi olaydan sonra da Al Bureyc Kampı'na ilişkin bir açıklama yapmayıp sadece üst düzey Hamas yetkilileri tarafından kullanılan birkaç askeri komuta ve kontrol merkezini hedef aldıkları şeklinde açıklama yapmışlardır.

İsrail'in korunmuş sivil hedeflere karşı saldırılarının sistematik olduğunu ve insancıl hukukun herhangi bir kuralıyla kendini bağlı görmediğini gösteren bir olay da 3 Kasım 2023 günü tekrar etmiştir. İsrail'in Şifa Hastanesi'nin giriş kapısında bekleyen ambulans konvoyunu vurduğu saldırıda on üç kişi ölmüş 26 kişi yaralanmıştır⁵⁸. IDF, 3 Kasım günü İsrail'in Filistinlileri tahliye ederek göndermek istediği Gazze'nin güneyine yürüyerek ilerleyen içinde kadın ve çocukların da bulunduğu bir grup Filistinli sivil öldürmüştür⁵⁹.

İsrail saldırıları nedeniyle yerinden edilmiş Filistinlilere ev sahipliği yapan Cibaliye Mülteci Kampı'ndaki Al Fahura adlı okula 4 Kasım 2023'te düzenlenen İsrail saldırısında on beş Filistinli hayatını kaybetti. Yine 4 Kasım 2023'te Gazze'deki Nasr Çocuk Hastanesi'nin avlusu bombalanırken saldırıda ölü ve yaralıların olduğu rapor edildi. Aynı gün Al Vefa Hastanesi'nin ana jeneratörü vurularak devre dışı bırakıldı. İsrail sivil halkın elektrik üretmek için kullandığı güneş panellerini de vurarak imha etti. Sivil halkın yaşamı için gerekli nesneleri hedef almak insancıl hukuk teamül kurallarına aykırı olup İsrail bunu sistematik olarak işlemektedir⁶⁰. Bu amaçla sivil altyapı ve üstyapıya saldıran İsrail bu insancıl hukuk kuralını da sistematik ihlal ederek soykırım nihai amacına yönelik

⁵⁷ Sivilleri etkileyecek saldırılarda önceden uyarı yapılması çatışmalar hukukunda yerleşik bir teamül kuralıdır. Bkz. ICRC, Customary IHL Rules, Rule 20, <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1/rule20> erişildi 25.06.2025.

⁵⁸ Andrew Carey and Tara John and Kevin Flower, "Israel admits airstrike on ambulance near hospital that witnesses say killed and wounded dozens" *CNN*, 4 November 2023, <https://edition.cnn.com/2023/11/03/middleeast/casualties-gazas-shifa-hospital-idf/index.html> erişildi 24.02.2025.

⁵⁹ 2-3 Kasım 2023 tarihlerinde Gazze'de toplam 196 Filistinli öldürüldü Bkz. UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, "Hostilities in the Gaza Strip and Israel: Flash Update #28" 3 November 2023, <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-28> erişildi 21.02.2025.

⁶⁰ Bkz. Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), Geneva, 8 June 1977, madde 54(2) hükmü; Ayrıca bkz. AP II, madde 14 hükmü.

fiiller işlemektedir. Benzer şekilde sivil halkı hayatta kalamayacağı hesaplanan koşullara tabi kılmak da soykırım suçunun tipe uygun fiillerindendir⁶¹.

4 Kasım günü Güney Gazze'deki Ali bin Ebi Talib ve Al İsticabe Camileri vurulurken Al Ezher Üniversitesi de bombalandı. Bureyc ve Cibaliye Mülteci Kamplarına 5 Kasım 2023 günü tekrar saldırılar yapıldı. Yirmiyi aşkın kişinin öldüğü saldırılarda çok sayıda kişi de yaralandı. Aynı gün Al Megazi Mülteci Kampına düzenlenen İsrail saldırılarında ise elli bir kişi hayatını kaybederken çok sayıda yaralı olduğu belirtildi. Yine aynı gün gerçekleştirilen İsrail saldırılarında Şeyh Zayid Nahyan ve Al Kateeba Camilerini vurdu. Bu tür anıtsal, dini, tarihi korunmuş nesnelere⁶² yapılan saldırılar Roma Statüsünün 8(2)(b)(ix) ve 8(2)(e) (iv) madde hükümlerinde düzenlenen savaş suçlarını oluştururlar⁶³.

Şati Kampı'ndaki içme suyu deposu İsrail tarafından 6 Kasım 2023'te vurularak imha edildi. Sivillerin yaşaması için gerekli olan temel tesisleri vuran İsrail bu saldırılarına sistematik bir biçimde devam etti⁶⁴. Şifa Hastanesi için elektrik üreten güneş panelleri ve Rantisi Hastanesi'nin güneş panelleri ve su deposu aynı gün İsrail tarafından vurulurken, Nasr Çocuk Hastanesi'nin, Ruh Sağlığı Hastanesi'nin ve Göz Hastanesi'nin de aynı gün saldırılara hedef olduğu kaydedildi⁶⁵.

7 Kasım 2023 tarihinde Şebbura Mülteci Kampı'nda bir sivil meskeni hedef alan IDF, beş kişiyi öldürmüştür. Aynı gün Han Yunus Şehri'nde bir binaya düzenlenen saldırıda ve Deyr al Belah civarındaki sivil yerleşim yerlerine düzenlenen saldırılarda çok sayıda Filistinli öldürülmüştür. 8 Kasım günü de sivil yerleşim alanları İsrail savaş uçaklarının ağır bombardımanına tabi tutulurken ölü ve yaralıların olduğu rapor edilmiştir. İsrail, 7 Kasım 2023 günü Gazze'deki BM'ye ait bir okulu doğrudan hedef almış ve bir kişinin ölümüne ve dokuz kişinin yaralanmasına sebep olmuştur. Yine 23 Kasım 2023'te BM tarafından idare edilen bir okula İsrail tarafından yapılan saldırıda 27 kişi ölmüştür⁶⁶. Bu tarihten sonra da sivillerin öldürülmesi şeklinde doğrudan, onların yaşam alanlarının, beslenme, barınma ve sağlık hizmetlerinden yararlanmayı mümkün kılacak temel araçların

⁶¹ Statute of the International Criminal Court, adopted by the UN Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court, Rome, 17 July 1998, UN Doc. A/CONF.183/9, Madde 8(2)(b)(xxv) hükmü.

⁶² Robert Kolb and Richard Hyde (n 42) 141.

⁶³ Ayrıca bkz. 1907 La Haye Regülasyonları madde 27, madde 56; *Prosecutor v Dario Kordić and Mario Čerkez*, Appeal Judgment, IT-95-14/2-A, 17 December 2004, para 92.

⁶⁴ Bkz. Roma Statüsü, madde 8(2)(b)(xxv) hükmü; AP I, madde 54(2) hükmü; AP II, madde 14 hükmü; GC IV, madde 147.

⁶⁵ İsrail'in Gazze'deki Hastanelere karşı saldırıları hakkında bkz. *ALJAZEERA*, "Timeline: Israel's attacks on hospitals throughout its war on Gaza", 13 April 2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/4/13/timeline-israels-attacks-on-hospitals-throughout-its-war-on-gaza> erişildi 26.06.2025.

⁶⁶ Joseph Stepansky and Farah Najjar, "Israel-Hamas war updates: Israel bombs UN school, killing 'at least 27'", *ALJAZEERA*, <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2023/11/23/israel-hamas-war-live-israel-pounds-gaza-ahead-of-expected-truce> erişildi 26.06.2025.

ve ortamların yok edilmesi şeklinde dolaylı olarak yapılan saldırılar, daha dehşet verici örneklerle devam etmiştir. Ancak bu tarihe kadarki örnekler bile yaşananların savaş suçu ve soykırım suçu fiillerini oluşturması bakımından tartışmaya yer vermeyecek biçimde kanaat oluşturmaktadır.

10 Kasım 2023'te, IDF, Gazze'deki Al Burak adlı okula saldırdı, en az otuz dört kişiyi öldürdü ve Okulun iki katlı bir bölümünü yok etti⁶⁷. Saldırı esnasında birçok yerinden edilmiş Filistinli bu okul binasına sığınmıştı. Hasar ve enkazın büyüklüğü dikkate alındığında saldırının muhtemelen iki GBÜ-39 ile gerçekleştirildiği hesaplanmıştır. IDF, saldırının Hamas'a ait Naser Radwan Şirketi'nin şirket komutanı Ahmed Siam'ın okulda saklanırken vurulması amacıyla gerçekleştirildiğini belirtmiş ve saldırıyı üstlenmiştir⁶⁸.

2 Aralık 2023'te Gazze'de Aş Şucaie Mahallesindeki konut bloklarına yönelik bir İsrail askeri saldırısı, 15 binanın yıkılmasına neden oldu. En az altmış kişinin öldüğü meskûn mahaldeki bu saldırıda İsrail'in beton katları yıkıcı etkisiyle bilinen bombalardan dokuz adet GBÜ-31 kullandığı hesaplanmıştır. İsrail'in saldırının ardından yaptığı açıklamada ölen Filistinli sivillerden bahsetmeden Aş Şucaie Tugayı komutanı Wissam Ferhat'ı öldürdüğünü açıklamış⁶⁹ ve bu şekilde tek bir askeri hedef için orantısız ve ayırım gözetmeyen saldırı gerçekleştirdiğini zımnen ikrar etmiştir.

İsrail, 7 Ekim'deki Hamas saldırısından sonra Filistinlileri tamamen ezmek, yok etmek ve tahakkümünü kayıtsız ve şartsız tesis etmeyi amaçlamış on beş ay süren ve bir ateşkesle hız kesen bir savaşla 18 bini bebek ve çocuk olmak üzere 47 bini aşkın Filistinliyi öldürmüş ve 110 bini aşkın kişiyi de yaralamıştır⁷⁰. Filistinli ailelerin tamamı evlerinden sürülmüş, Gazze'de adeta taş üstünde taş bırakılmayarak özel mülkiyet askeri gereklilik ve orantılılık kriterleri gözeltilemeksizin harap edilmiştir. Sivilleri yıldırma, korkutma amacıyla saldırılar düzenlemek, muharip olmayan kişileri öldürmek veya ciddi bedensel zararlara sebep olmak amacıyla gerçekleştirilen fiiller terörizm⁷¹ olarak tanımlandığında İsrail'in sivil halk üzerinde ayırım gözetmeden yaptığı geniş ölçekli bombardı-

⁶⁷ Mühahit Aydemir, "Israeli army admits to targeting Buraq School in Gaza", *ANADOLU AGENCY*, 11 December 2023, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israeli-army-admits-to-targeting-buraq-school-in-gaza/3050977> erişildi 26.05.2025.

⁶⁸ Tara Suter, "IDF claims it killed Hamas commander who held hospital patients hostage", *THE HILL*, 11 December 2023, <https://thehill.com/policy/international/4305790-idf-kills-hamas-commander/> erişildi 26.06.2025.

⁶⁹ Bkz. Emanuel Fabian, "Hamas battalion chief, deputy commander killed in Gaza airstrikes, IDF says" *THE TIMES OF ISRAEL*, 23 March 2025, https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/hamas-battalion-chief-deputy-commander-killed-in-gaza-airstrikes-idf-says/ erişildi 26.06.2025.

⁷⁰ *ALJAZEERA*, "The human toll of Israel's war on Gaza by the numbers" 15 January 2025, <https://www.aljazeera.com/news/2025/1/15/the-human-toll-of-israels-war-on-gaza-by-the-numbers> erişildi 24.02.2025.

⁷¹ Nye ve Welch, s. 438.

man, ayırım gözetmeksizin öldürme, özel mülkiyetin, alt ve üst yapının tahribatı şeklindeki fiilleri, diğer suçların yanı sıra, terörizm tanımıyla da örtüşmektedir.

Gazetecileri Koruma Komitesi'nden yapılan açıklamaya göre 7 Ekim 2023'ten 4 Şubat 2025'e kadar toplam 170 basın mensubu hayatını kaybetmiştir⁷². Cenevre Konvansiyonlarının 1977 tarihli Ek I Nolu Protokolünün 79 maddesine göre silahlı çatışmalar esnasında görevlerini yapan gazeteciler sivillere verilen korumadan yararlanmalıdır ve dolayısıyla basın mensupları silahlı çatışmalarda doğrudan hedef alınamaz ve sivil muamelesi görür⁷³. Ancak İsrail'in Gazze üzerine gerçekleştirdiği saldırıların yoğunluğu ve orantısızlığı hem sivilleri hem de basın mensuplarını doğrudan hedef alınmış gibi can kaybına uğratmıştır. Türk Kamu Denetçiliği kurumunun raporuna göre Filistin'deki basın mensupları İsrail tarafından doğrudan hedef alınmış, tehdit edilmiş, zorla kaybedilmiş, işkence edilmiş ve dövülmüş hatta basın mensuplarının akrabaları bile İsrailli yetkililerin saldırılarına maruz kalmışlardır⁷⁴. Filistin televizyonu muhabiri Selman Bashir'in aktardığına göre: "Burada bizi koruyacak bir uluslararası güç yok. Kimsenin bağımsızlığı yok. Bu (taktığımız) kasklar bizi korumuyor, sadece bizim gazeteci olduğumuzu gösteriyor. Biz burada sadece kurbanlarız. Hayatlarımızı teker teker kaybediyoruz, şehit olmak için sıramızı bekliyoruz". Sınır Tanımayan Muhabirler'den (RSF) Antoine Bernard'ın açıklamasına göre gazetecilere hedef alanlar, bir çatışma esnasında en önemli şey olan halkın bilgilendirme hakkına saldırıyorlar. BM Genel Sekreteri Antonio Guterres ise İsrail tarafından Gazze'de öldürülen gazetecilerin sayısını şok edici bulduğunu ifade etmiştir⁷⁵.

İsrail Şubat 2025 itibarıyla Tulkarim Mülteci kampındaki elli mesken ve 280 dükkânı tamamen yıktı. Tulkarim Vali Vekili Faisal Salama bu yıkımların İsrail'in sistematik işgal planının bir parçası olarak gerçekleştirildiğini belirtmiştir. 21 Ocak 2025'ten bu yana ise Tulkarim Kampı'nda elli beş Filistinli öldürülmüş ve birçoğu yerinden edilmiştir. 7 Ekim 2023'te başlayan çatışmalardan bu yana İsrail ve hukuka aykırı yerleşimciler Batı Şeria'da 917 kişiyi öldürmüş, yedi binden fazlasını yaralamış ve binlercesini yerinden sürmüştür⁷⁶.

⁷² Committee to Protect Journalists, "Journalist casualties in the Israel-Gaza war", 4 February 2025, <https://cpj.org/2025/02/journalist-casualties-in-the-israel-gaza-conflict/> (erişildi 24.02.2025).

⁷³ Bkz. AP I, madde 79. Ayrıca bkz. Alexandre Balguygallois, "Protection des journalistes et des médias en période de conflit armé," IRRC, March 2004, Vol 86 No. 853, pp 37-68, <http://www.irc.org> erişildi 26.06.2025.

⁷⁴ Kamu Denetçiliği Kurumu, Genocide in Gaza (V): Journalist in Gaza, Ankara, 2024, ss. 2-23.

⁷⁵ Kamu Denetçiliği Kurumu, Genocide in Gaza (V), ss. 2-5.

⁷⁶ Ahmed Asmar, "Israel destroyed 50 homes, 280 shops in Tulkarem refugee camp: Palestinian official" *ANADOLU AGENCY*, 19 February 2025, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israel-destroyed-50-homes-280-shops-in-tulkarem-refugee-camp-palestinian-official/3486331> erişildi 21.02.2025.

B. İNSANCIL HUKUKUN TEMEL PRENSİPLERİNE AYKIRI İSRAİL UYGULAMALARI

İnsancıl hukuka göre çatışmanın tarafları, siviller ile muharıpleri, sivil nesneler ile askeri nesneleri birbirinden ayırt etmeli ve ayırım gözetmeyen saldırılardan kaçınmalıdırlar. Askeri bir hedef olarak kabul edilebilmesi için bir nesne iki kriteri karşılamalıdır: doğası, konumu, amacı veya kullanımı askerî harekâta etkili bir katkı sağlamalı ve tamamen veya kısmen yok edilmesi, ele geçirilmesi veya etkisiz hale getirilmesi kesin bir askeri avantaj sunmalıdır⁷⁷. IDF, Cibaliye Pazarı, Tac Kulesi ve Al Bureyc Kampı'na yönelik saldırıların askeri amacını belirtmemiştir, bu da hukuka uygun hedefleme konusunda ciddi endişelere yol açmaktadır. İsrail saldırılarının olaya özgü işleniş biçimleri tek tek incelendiğinde hedefleme konusunda geniş bir yaklaşım benimsediğini, fiili sivil yönetim ve Hamas siyasi yapılarının üyelerini meşru hedefler olarak gördüğünü ve İsrail'in ayırım gözetme ilkesini ihlal ettiğini göstermektedir. IDF, küçük ve yoğun nüfuslu bir bölge olan Gazze'ye 10.000 hava saldırısı düzenlediğini iddia ediyor, bu da insancıl hukuka aykırı olarak "hedef alma" konusunu gündeme getirmektedir. İsrail'in siviller sivil nesneler ve askeri hedefler arasında bol/geniş bir tutumla hedef olarak saldırılar gerçekleştirmesi şeklindeki bu politikası, ayırım ilkesinin sistematik olarak ihlal edilmesi şeklinde değerlendirilebilir.

Belirli bir askeri hedefe yönlendirilemeyen savaş araç ve yöntemleri veya insancıl hukukun gerektirdiği şekilde sınırlanamayan etkilere sahip olan ve ayırım gözetmeyen saldırılar insancıl hukukça yasaklamıştır⁷⁸. Yukarıdaki örneklerde İsrail tarafından GBÜ-31, GBÜ-32 ve GBÜ-39 gibi büyük ve ağır mühimmatların kullanımı, hedeflenen yoğun sivil nüfuslu bölgeler nedeniyle ayırım gözetmeyen bir saldırılar olarak değerlendirilmelidir. IDF, tünel girişlerine yönelik hassas saldırılar gibi sınırlı ölçekte hasar verici etkiye sahip silahları yüksek kayıplara neden olmadan kullanma kapasite ve teknolojisine sahip olduğunu göstermiştir. Buna mukabil ayırım gözetmeyen saldırılara örnekler arasında, İsrail'in geniş alanda etkiye sahip patlayıcı silahları Cibaliye Mülteci Kampı, Al Burak Okulu ve Aş Şucaie Mahallesi üzerinde kullanması yer almaktadır. Bir bölgede bir komutanın veya birden fazla muharibin varlığı, tüm bir mahalleyi askerî bir hedef haline getirmez. Yoğun nüfuslu bölgelerde geniş alanı tahrip etkisine sahip silahların kullanılması, insancıl hukukun gerektirdiği şekilde olmayan bir savaş yöntemi veya aracının kullanılması anlamına gelmektedir⁷⁹. Sivillerin ölümüne veya yaralanmasına neden olan ayırım gözetmeyen bir saldırı başlatmak veya bu saldırının orantısız biçimde sivil kaybına, yaralanmasına veya zarara yol açacağını bilerek

⁷⁷ Bkz. AP I madde 52(2) hükmü.

⁷⁸ Bkz. AP I madde 51(4) hükmü.

⁷⁹ Bkz. AP I, madde 35 ve madde 36.

bir saldırı gerçekleştirmek savaş suçu olarak tasnif edilebilir ve belirli hallerde, bu sivil halka veya sivil nesnelere doğrudan bir saldırı olarak değerlendirilebilir⁸⁰.

Sivil zararı en aza indiren veya kaçınan savaş araç ve yöntemlerini seçme gerekliliği, İsrail'in bombalama kampanyasında sistematik olarak ihlal edilmiştir. İsrail'in saldırılarında sıkça kullandığı GÜdümlü Bomba Üniteleri (GBÜ) uçuş ekipmanı ve hedefi bulmada yüksek kesinlik sağlayan GPS ile de donatılabilen çok büyük ve ağır bombalardır. GBÜ'ler, havadan bırakılabilen ve hedefe nüfuz ettiğinde birkaç kat betonu yıkıp geçen programlanabilen, yönlendirilebilen ve yüksek kesinlikle hedefi vurabilen mühimmat birimleridir. İsrail'in kullandığı GBÜ'ler ile ilgili sorun insancıl hukuk bakımından bu mühimmatların güdümlü olmaları ya da yüksek kesinlikle hedefi vurabilmeleri değil yüksek tahrip güçleri sebebiyle geniş alanlardaki beton yapıları tahrip edebilmeleri ve orantılılık ile ilgilidir. Geniş bir alandaki etkileri sebebiyle sivillerin ikamet ettiği meskûn mahallerde ve bunlara yakın alanlarda kullanılmaları durumunda insancıl hukukun ayırım gözetme, tedbir alma, orantılılık uygun biçimde doğru mühimmatın seçimi sivil kayıpları önlemek bakımından önem kazanmaktadır.

GBÜ-31 ve GBÜ-39'ların yoğun nüfuslu bölgelerde kullanılması, ağır yıkım ve yüksek sayıda ölü ve yaralı olmasını tamamen öngörülebilir kılmaktadır. İsrail'in ayırım gözetmeyen saldırıları, benzer şekilde yürütülmüş yüzlercesi arasında yer alması ve aylarca süren bir saldırı örgüsünün izlenerek değerlendirilmesinden ortaya çıkan netice, İsrail'in sivillere karşı kasıtlı olarak ayırım gözetmediğini ortaya koymaktadır. Bir IDF sözcüsü, “zararın kapsamı ve isabetliliği dengeleyerek, şu anda azamî zarara neden olan şeye odaklanıyoruz” derken, başka bir İsrail askerî yetkilisi, Hamas ve Gazzeli sivilleri kastederek “insan canavarlarına böyle muamele ediyoruz. İsrail, Gazze'ye tam bir abluka uyguladı. Elektrik yok, su yok, sadece yıkım var. Cehennemi istediniz, cehennemi bulacaksınız” dedi⁸¹. Ayırım gözetme ilkesinin sistematik olarak siviller aleyhine ihlal edilmesi, soykırım suçundaki korunmuş grubun kısmen veya tamamen yok etme kastıyla hareket etme unsurunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla İsrail'in sistematik insancıl hukuk ihlalleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde bütün bu fiillerin soykırım amacına hizmet ettiği sonucuna ulaşılabilir.

İnsancıl hukuk, savaşan tarafların sivil kayıplarını ve zararlarını en aza indirmek için silah seçimi, taktikler, zamanlama ve hedefler konusunda tedbirler almalarını zorunlu kılar. Bu tedbirler, gereksiz acılardan ve ayırım gözetmeyen silahlardan kaçınmayı içerir. Saldırıların planlaması, zamanlaması, sivil yoğunluğu ve askeri hedeflerin sivillerle olan sınırına ilişkin veriler de dahil olmak üzere mevcut bilgilere dayanmalıdır. Saldırı planlamasındaki önleyici tedbirler,

⁸⁰ Bkz. Uluslararası Kızılhaç Örgütü İnsancıl Hukuk Teamül Hukuku Kuralları, Kural 156.

⁸¹ Gianluca Pacchiani, “COGAT chief addresses Gazans: ‘You wanted hell, you will get hell’” *THE TIMES OF ISRAEL*, 10 October 2023, https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/cogat-chief-addresses-gazans-you-wanted-hell-you-will-get-hell/erişildi 28.03.2025.

sivil nüfusa önceden uyarı vermeyi ve zararı önlemek için uygulanacak adımları belirlemeyi içermelidir⁸². Eğer siviller saldırı uyarılarını dikkate almazsa, savaş taraflar bu halde de insancıl hukuka uymakla yükümlüdür ve zararları en aza indirmek için iyi niyetli çabalar göstermelidir. İsrail, 2 Aralık'taki Aş Şucaie saldırısı dışındaki diğer saldırılarının hiçbirinde sivillere herhangi bir etkili uyarı yapmamıştır⁸³. 13 Ekim'de Gazze'nin güneyi için verilen genel tahliye emri ise, İsrail tarafından gerçekleştirilen sürekli hava saldırıları nedeniyle etkili olmamış anlamını yitirmiştir. Bu saldırıdan önce, IDF, sivilleri Gazze'nin farklı bölgelerine tahliye olmaya teşvik eden broşürler bırakmıştır, ancak bu uyarıların yetersizliği ve belli bölgelere münhasır olması dikkate alındığında daha etkili ve yaygın yöntemlerin sivillere yönelik uyarılar hakkında kullanılması gereği ortadadır.

İsrail'in Gazze'ye uyguladığı abluka, özellikle Mart 2025'ten bu yana, uluslararası insani yardımları keyfi ve sürekli olarak engellemesi uluslararası toplulukta geniş çapta kınamalara yol açmıştır. Açlığın bir savaş silahı/metodu olarak kullanılması İsrail tarafından gerçekleştirilen sistematik insancıl hukuk ihlallerinin nasıl soykırıma dönüştüğünü bir kez daha tüm gerçekliğiyle ortaya koymuştur. Gazze'deki bebekler açlık sebebiyle ağlayacak enerjiyi bile bulamazken İsrail Gazze'ye yardım olarak gönderilen un çuvallarını imha etmiştir⁸⁴. İnsanca muamele görme hakkı insancıl hukukun en temel prensiplerindendir⁸⁵. IV. Cenevre Konvansiyonunun 27 ve 38. Maddeleri çatışmanın taraflarının bu konudaki yükümlülüklerini düzenler ve 1977 tarihli Ek I No'lu Protokolün 70 ve 71. Maddeleri savaş esnasında yardıma muhtaç kişilere yardım etme yükümlülüğünü düzenlemektedir. IV. Cenevre Konvansiyonu'nun 23. maddesi siviller için insani yardım yapılmasını ve 1977 tarihli II No'lu Ek Protokolü madde 18(2) hükmü ise insani yardım kuruluşlarının yardımların sivil halka ulaştırılması konusundaki faaliyetlerine izin verilmesini öngörmektedir. İsrail'in silahlı çatışmalar esnasında Gazze'ye insani yardımın ulaştırılmasına ve insani yardım kuruluşlarının faaliyetlerine keyfi olarak izin vermemesi ve sivil nüfusu aç bırakması soykırım ve savaş suçlarını oluşturmaları bakımından uluslararası hukukun açık ihlallerindendir⁸⁶.

BM ve insan hakları örgütleri, İsrail'in Gazze'ye yiyecek sokmama şeklindeki eylemlerini "açlığı silah olarak kullanma" olarak nitelendirmiştir; bu, Cenevre Sözleşmeleri ve Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) Roma Statüsü'nde yasaklanmış bir savaş metodudur. UCM, Başbakan Benjamin Netanyahu ve eski

⁸² Bkz. AP I madde 57(2)(a)(iii) hükmü.

⁸³ Bkz. (n 57).

⁸⁴ *MIDDLE EAST MONITOR*, "UNICEF says children in Gaza do not have the energy to cry" 18 March 2024, < <https://www.middleeastmonitor.com/20240318-unicef-says-children-in-gaza-do-not-have-the-energy-to-cry/> > erişildi 28.04.2025.

⁸⁵ Hans-Peter Gasser and Knutt Dörmann, "Protection of the Civilian Population" in Dieter Fleck (ed), *The Handbook of International Humanitarian Law*, Oxford, 2014, s. 263.

⁸⁶ Bkz. (n 91).

Savunma Bakanı Yoav Gallant da dahil olmak üzere İsraili liderler hakkında, diğerlerinin yanında, açlığı bir savaş yöntemi olarak kullanma savaş suçu nedeniyle tutuklama emirleri çıkarmıştır⁸⁷. Uluslararası Adalet Divanı'ndan BM'nin, diğer uluslararası örgütlerin ve üçüncü devletlerin Filistin'de bulunması ve faaliyet göstermesine ilişkin İsrail'in yükümlülüklerine dair istenen danışma görüşünde⁸⁸ Uluslararası Adalet Divanı, İsrail'in Gazze'ye insani yardım girişine izin vermesini emretmiş⁸⁹ ve ablukanın kıtlık koşullarına yol açtığını, 27 çocuk da dahil olmak üzere 31'den fazla ölümün yetersiz beslenme ve susuzluktan kaynaklandığını tespit etmiştir⁹⁰. Bir savaş metodu olarak sivilleri aç bırakmak ve onların hayatta kalmasına yarayacak nesneleri yok etmek, bu nesnelerden onları mahrum bırakmak Roma Statüsünde savaş suçu olarak cezalandırılabilir fiillerdendir⁹¹.

İsrail, ablukanın Hamas'ın yardımları ele geçirmesini önlemek için bir güvenlik önlemi olduğunu iddia etmektedir⁹². Ancak bu durum Gazze'nin sivil nüfusunun topluca cezalandırılması ve sistematik olarak ardı ardına günlerce uygulandığında soykırım kastını destekleyen bir hal almaktadır ve dolayısıyla uluslararası hukuku birçok yönden ihlal etmektedir. BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri, bu tür eylemlerin savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar teşkil edebileceğini vurgulamıştır⁹³. Mart 2025'ten beri devam eden Gazze'de İsrail'in uyguladığı abluka, insani yardımların da keyfi ve sistemli bir şekilde engellenmesi sebebiyle yiyecek ve temel malzemelerin yoksunluğu ile kıtlığa sebep olmuştur⁹⁴. Uluslararası

⁸⁷ The International Criminal Court, "Situation in the State of Palestine: ICC Pre-Trial Chamber I rejects the State of Israel's challenges to jurisdiction and issues warrants of arrest for Benjamin Netanyahu and Yoav Gallant", 21 November 2024, <https://www.icc-cpi.int/news/situation-state-palestine-icc-pre-trial-chamber-i-rejects-state-israels-challenges> erişildi 28.04.2025.

⁸⁸ Obligations of Israel in relation to the Presence and Activities of the United Nations, Other International Organizations and Third States in and in relation to the Occupied Palestinian Territory (Request for Advisory Opinion) - Conclusion of the public hearings held from 28 April to 2 May 2025. < <https://www.icj-cij.org/case/196> > erişildi 03.05.2025.

⁸⁹ Akbar, M. Fabian, and Manuel Beltrán Genovés, "South Africa Sues International Court Over Israel's Palestinian Genocide under International Law." 6(2) *Lampung Journal of International Law* 83 (2024), 87 <https://doi.org/10.25041/lajil.v6i2.3427>.

⁹⁰ Christy Cooney, "Top UN court orders Israel to allow food and medical aid into Gaza" *BBC NEWS*, 29 March 2024 https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68691095?utm_source=chatgpt. com> erişildi 28.04.2025.

⁹¹ Bkz. Roma Statüsü, madde 8(2)(b)(xxv) hükmü; AP I, madde 54(2) hükmü; AP II, madde 14 hükmü.

⁹² Jason Burke and Malak A. Tantesh, "Gaza on brink of catastrophe as aid runs out and prices soar, groups warn" *THE GUARDIAN*, 27 April 2025, https://www.theguardian.com/world/2025/apr/27/gaza-on-brink-of-catastrophe-as-aid-runs-out-and-prices-soar-groups-warn?utm_source=chatgpt. com erişildi 28.04.2025.

⁹³ Beyza Binnur Dönmez, "UN experts alarmed by Israel's aid blockade in Gaza, calling it 'weaponizing starvation'", *ANADOLU AGENCY*, 7 March 2025, erişildi 28.04.2025.

⁹⁴ World Health Organization, "People in Gaza starving, sick and dying as aid blockade continues" 12 May 2025, <https://www.who.int/news/item/12-05-2025-people-in-gaza-starving--sick-and-dying-as-aid-blockade-continues> erişildi 25.06.2025.

insancıl hukuku ve uluslararası ceza hukukunu birçok açıdan ihlal eden İsrail'in yardım ve yiyecek girişini tamamen durdurması Soykırım Sözleşmesi ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Roma Statüsü bakımından korunan hukuki grup olma özelliğini taşıyan ve açlığa mahkûm edilen Gazze Halkı için soykırımı daha hızlı bir zemin hazırlamıştır. IDF, gıda bulmak için insani yardım dağıtım merkezlerine giden Gazzeli sivillere defalarca hedef alarak ateş açmış ve soykırım nihai amacına hizmet eden savaş suçlarına bir yenisini daha eklemiştir⁹⁵. Açlığa mahkûm edildikten sonra denize girmeleri de yasaklanan Gazzeliler Amerika Birleşik Devletleri'ne ait insani yardım alanında beklemek zorunda kalmışlardır. İnsani yardım bekleyen çok sayıda Gazzelinin açılan ateşler sonucu öldürülmüş olması⁹⁶ Filistinlerin tüketilmesi maksadının soykırımın manevi unsurunu oluşturduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır.

Savaş zamanında sivillerin korunmasına yönelik IV nolu Cenevre Sözleşmesi'ndeki ağır ihlaller sistemi aşağıdaki fiilleri isim vermeden savaş suçu olarak tasnif etmiştir. Kasten öldürme, işkence veya insanlık dışı muamele, biyolojik deneyler de dahil olmak üzere, kasten büyük acı veya bedene veya sağlığa ciddi zarar verme, korunan bir kişiyi yasadışı olarak sınır dışı etme veya nakletme veya yasadışı olarak alıkoyma, korunan bir kişiyi düşman bir gücün kuvvetlerinde hizmet etmeye zorlama, veya korunan bir kişiyi adil yargılama haklarından kasten mahrum bırakma, rehin alma ve gaspı, askeri zorunlulukla haklı çıkarılmayan ve yasadışı ve keyfi olarak gerçekleştirilen mülklerin geniş çapta tahrip edilmesi ve mülklere el konulması. Sayılan fiiller Eski Yugoslavya için Uluslararası Ceza Mahkemesi, Ruanda için Uluslararası Ceza Mahkemesi Statülerinde de savaş suçu olarak sayılmıştır. Söz konusu *ad hoc* mahkemeleri müteakip aynı düzenlemeye Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Roma Statüsü de yer vermiştir⁹⁷. Buradaki savaş suçu yahut ağır ihlaller olarak adlandırılan fiillerin tamamı yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere İsrail askerleri tarafından sistematik olarak defalarca işlenmiştir.

Uluslararası ceza hukuku bakımından savaş suçları iki temel sınıfta ele alınıp her iki grup da uluslararası nitelikte olan silahlı çatışmalarda uygulanacak kuralları ifade eder. Bunlar: 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerinin ağır ihlaller sistemi ve diğer harp kanun ve kaidelerinin ihlalleridir. Uluslararası nitelikte olmayan

⁹⁵ ALJAZEERA, "Gaza aid sites branded 'human slaughterhouses' under deadly Israeli fire" 8 June 2025 <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/8/gaza-aid-sites-branded-human-slaughterhouses-under-deadly-israeli-fire> erişildi 25.06.2025; Al Jazeera Staff, "Massacre: Dozens killed by Israeli fire in Gaza while collecting food aid" ALJAZEERA, 29 February 2024, <<https://www.aljazeera.com/news/2024/2/29/dozens-killed-injured-by-israeli-fire-in-gaza-while-collecting-food-aid>> erişildi 13.03.2025.

⁹⁶ Virginia Pietromarchi and Edna Mohamed, "Israel kills more aid seekers in Gaza, issues evacuation threat", ALJAZEERA, 20 July 2025, <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2025/7/20/live-israel-kills-38-aid-seekers-in-gaza-as-israelis-demand-truce-deal> erişildi 20.07.2025.

⁹⁷ GC IV, madde 147.

silahlı çatışmalara uygulanacak hükümler Cenevre Konvansiyonlarının Ortak Üçüncü maddesi ve II nolu 1977 tarihli Ek Protokol hükümleridir. Ancak Filistin'in önemli sayıda devlet tarafından tanınması gerçeği karşısında Filistin-İsrail arasındaki çatışmaları uluslararası silahlı çatışmalar olarak nitelendirmek daha isabetli olacaktır. Bu kapsamda Cenevre Sözleşmelerinin ağır ihlaller sisteminden dolayı da İsrail askerlerinin ve üst düzey devlet yetkililerinin uluslararası cezai sorumluluğu gündeme gelecektir. Bunun yanında, muhariplere tanınan koruma (muhariplik statüsü) de yalnızca uluslararası silahlı çatışmalar hukuku bakımından uygulama alanı bulacaktır. Öte yandan, 7 Ekim 2023 itibariyle İsrail'in bir varoluş yahut tahakküm savaşında olduğunu iddia ederek yazılı tüm hukuk metinlerini ihlal etmesiyle Filistin'e karşı gerçekleştirdiği fiiller, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisindeki tüm suç tiplerine uyan nitelik arz etmektedir⁹⁸.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Gıda yardımı için kuyruklarda toplanan sivillerin üzerine ateş açan, onları bombalayan⁹⁹ ve sivilleri kasten hedef aldığı defalarca teyit edilen İsrail'in bu sistematikleşen insancıl hukuk ihlalleri sadece savaş suçu oluşturmalarının yanında; sivil halkı tüketme ve soykırım nihai amacına yönelmiştir. İsrail'in fiilleri savaş suçları, insanlığa karşı suçlar ve soykırım suçlarının suç tipine uygun eylemler olarak ayrı ayrı değerlendirilebilir. Bir dizi savaş suçu, insanlığa karşı suçlar ve soykırım suçu fiilleri işleyen İsraili yetkililer, müteaddit kereler tahliye emirleri vermiş ve sivillerin tahliye edildikten sonra gittikleri güvenli bölgeleri hedef alarak vurmuştur. İsrail, Gazze'de sivilleri ve sivil nesnelerin sistematik olarak hedef alarak insancıl hukukun temel yasaklarını ihlal etmiş olup soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş suçlarının tipe uygun eylemlerini gerçekleştirmiştir. İsrail Cenevre Konvansiyonlarına aykırı olarak sivillerin tahliyesini istemiş ve icra etmiştir¹⁰⁰.

İsrail'in 7 Ekim 2023'ten sonra giriştiği en önemli uluslararası suç olan soykırım suçunun hareket unsuru ve manevi unsuru olan soykırım kastını gösteren önemli işaretler ve somut deliller mevcuttur. Gazzelileri yaşanması mümkün olmayan koşullarda yaşamaya mahkûm etme, kara ve denizden abluka, sivillerin ve sivil nesnelerin sistematik olarak hedef alınması, İsraili yetkililerin Filistinlileri tüketmeye, kökünü kazımaya, merhamet etmemeye ve onları insan dışı göstermek suretiyle tüm sivilleri hedef göstermesi, diğerlerinin yanında, açlığın savaş yöntemi olarak kullanılması ile değerlendirildiğinde uluslararası ceza hukuku bakımından soykırımın gerçekleştiğini göstermektedir. İsrail Savunma Bakanı

⁹⁸ Bunun yanında İsrail'in Filistin topraklarına karşı giriştiği saldırılar (*attacks*) da Roma Statüsü bağlamında ve 1974 tarihli Tecavüzün Tanımı hakkındaki BM Genel Kurulu Kararı çerçevesinde tecavüz (İng. *aggression*) suçunu oluşturmaktadır. Bkz. (n 16).

⁹⁹ Bkz. (n 95).

¹⁰⁰ Bkz. GC III, madde 49.

Galant'ın Gazze'de "insansı hayvanlarla" savaştıklarını beyan ettiği açıklaması ve İsrail Başbakanının ve diğer siyasi ve askeri üst düzey yetkililerin söylemleri soykırım suçunun manevi unsuru olan soykırım kastını göstermede önemli birer delildir. İsraili yetkililerin maksadının 7 Ekim saldırısına bir cevap vermek olmadığı, halkını yok etmek pahasına Gazze'yi tamamen ele geçirmek olduğu gün geçtikçe açığa çıkmıştır. Bunun dışında İsrail, orantılılık, askeri gereklilik, hedef alma gibi insancıl hukukun temel konularını ve ilkelerini sistematik olarak dolanarak sivil nüfusu yok etme amacı güden ağır ve ayırım gözetmeyen bombardımanlarıyla soykırım kastını ortaya koymuştur¹⁰¹.

İsrail siviller ve muharpiler arasındaki ayrımı terör ve terörizme yardım eden sloganlarıyla silikleştirmiş ve insancıl hukukun yerleşik kavramı olan ayırım gözetme ilkesini hiçe saymıştır. Çeşitli bahane ve söylemlerle hukuka aykırı hedefleri hukuka uygun gibi hedef almış, korunmuş gruplar olan sivilleri kökünü kazıma pahasına vurmuştur. Benzer şekilde Gazze'nin tüm sağlık altyapısını ve hastaneleri içinde Hamas'ı barındırma şüphesi ile vurmuş ve harap etmiştir. Tüm Gazze'yi bir askeri hedef olarak ortaya koyup bunu elde etmek için gerekenlerin tümünü askeri gereklilik olarak saymıştır. Bu şekilde orantılılık temel ilkesini de yanlış yorumlayarak dolanmıştır. Sivillerin meskün olduğu mahalleri, oradaki sivillerin tamamının öleceği yahut yaralanacağını bilerek uyarı olmaksızın¹⁰² hedef alan İsrail, bu tarz fiillerini arızî kayıplar kavramını kasten yanlış yorumlayarak savunmuştur. Görüldüğü üzere İsrail bilinen tüm insancıl hukuk kurallarını vahşi bir savaş ya da soykırım uğruna hiçe saymış ancak uluslararası hukuka açıkça aykırı davranıyor gözükmemek için kavramların etrafından dolaşan yahut onların altını oyan söylem geliştirmiştir. İsrail'in Gazze Halkını tümünden yok etmeye yönelik bu fiilleri birçok insancıl hukuk ihlali oluşturmasının yanında soykırım kastı olarak da yorumlanmalıdır.

Yukarıdaki olaylarla örneklendirilen İsrail saldırılarının genel niteliği 7 Ekim 2023'ten bu yana Gazze'deki saldırıları sırasında, muhasamatın yürütülmesine ilişkin uluslararası insancıl hukukun temel ilkeleri olan ayırım gözetme, orantılılık ve saldırı önlemleri ilkelerini sistematik olarak ihlal etmiş olduğunu göstermektedir. Bu tür ihlaller savaş suçları oluşturur. Sivil nüfusa yönelik yaygın veya sistematik bir saldırının parçası olarak, bir devlet veya örgütsel politika doğrultusunda gerçekleştirilen hukuka aykırı hedef alma, insanlığa karşı suçları oluşturur. İsrail'in bahis mevzuu fiillerinin Soykırım Sözleşmesi kapsamındaki korunan grubun kısmen veya tamamen yok etme kastıyla işlendiği ortaya çıkarıldığında ise soykırım teşkil edecektir. Gazze'de açlığın bir savaş yöntemi olarak kullanılması toplu cezalandırma olmasının yanında insanlığa karşı suçlar, savaş

¹⁰¹ Aynı yönde fikir için bkz. Albanese Report (n 27).

¹⁰² Bkz. (n 57).

suçu ve sistematik olarak Gazze Halkını yok etmeye, açlıktan öldürmeye, yönelik olması bakımından ise soykırım suçunu oluşturur¹⁰³.

Sonuç olarak, ayırım gözetmeyen ve orantısız saldırılarıyla, sivilleri kasten hedef almasıyla, uyguladığı ablukayla açlığı bir savaş yöntemi olarak kullanması, insani yardımları keyfi olarak engellemesi, Filistin topraklarına tecavüz fiilleri neticesinde işgal etmesi, sivil nüfusu zorla yerinden sürüp yerine hukuka aykırı yerleşimciler yerleştirmesi ve self determinasyon hakkını kullanmak üzere direnen tüm Gazze'yi haritadan silme pahasına bombardıman etmesi ile birlikte İsrail'in fiilleri soykırım amacına yönelik sistematik insancıl hukuk ihlalleri olduğu değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Advisory Opinion Concerning Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, International Court of Justice (ICJ), 9 July 2004, <<https://www.refworld.org/jurisprudence/caselaw/icj/2004/en/35595>> erişildi 07.03.2025

Akbar MF, Genovés MB, “South Africa Sues International Court Over Israel’s Palestinian Genocide under International Law” (2024) 6(2) *Lampung Journal of International Law* 83

Al Jazeera Staff, “Massacre: Dozens killed by Israeli fire in Gaza while collecting food aid” *ALJAZEERA*, 29 February 2024, <<https://www.aljazeera.com/news/2024/2/29/dozens-killed-injured-by-israeli-fire-in-gaza-while-collecting-food-aid>> erişildi 13.03.2025

Al-Mughrabi N, “Bodies line Gaza hospital wall and surgeons operate in corridors”, *REUTERS*, 31 October 2023, <<https://www.reuters.com/world/middle-east/gaza-surgeons-operate-corridors-israeli-bombs-fill-hospitals-2023-10-31/>> erişildi 26.05.2025

ALJAZEERA, “Dozens killed and wounded in Israel air raids on Gaza refugee camps”, 9 October 2023 <<https://www.aljazeera.com/gallery/2023/10/9/dozens-of-palestinians-killed-wounded-in-israeli-strikes-on-gaza-refugee>> erişildi 27.02.2025

— — “Gaza aid sites branded ‘human slaughterhouses’ under deadly Israeli fire” 8 June 2025 <<https://www.aljazeera.com/news/2025/6/8/gaza-aid-sites-branded-human-slaughterhouses-under-deadly-israeli-fire>> erişildi 25.06.2025

— — “Israel announces ‘total’ blockade on Gaza” 9 October 2023, <<https://www.aljazeera.com/news/2023/10/9/israel-announces-total-blockade-on-gaza>> erişildi 27.02.2025

¹⁰³ Bkz. (n 91).

— — “The human toll of Israel’s war on Gaza by the numbers” 15 January 2025, <<https://www.aljazeera.com/news/2025/1/15/the-human-toll-of-israels-war-on-gaza-by-the-numbers>> erişildi 24.02.2025

— — “Timeline: Israel’s attacks on hospitals throughout its war on Gaza”, 13 April 2025, <<https://www.aljazeera.com/news/2025/4/13/timeline-israels-attacks-on-hospitals-throughout-its-war-on-gaza>> erişildi 26.06.2025

Amnesty International, “Amnesty International investigation concludes Israel is committing genocide against Palestinians in Gaza” 5 December 2024, <<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/12/amnesty-international-concludes-israel-is-committing-genocide-against-palestinians-in-gaza/>> erişildi 27.02.2025

Anatomy of a Genocide, Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied since 1967, (A/HRC/55/73) (Albanese Report) <<https://www.un.org/unispal/document/anatomy-of-a-genocide-report-of-the-special-rapporteur-on-the-situation-of-human-rights-in-the-palestinian-territory-occupied-since-1967-to-human-rights-council-advance-unedited-version-a-hrc-55/>> erişildi 24.02.2025

Armaoğlu F, 20. *Yüzyıl Siyasî Tarihi: 1914-1980* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları 1986)

Arrest Warrant of 11 April 2000, *Congo, The Democratic Republic of the v Belgium*, Judgment, [2002] ICJ Rep 3.

Asmar A, “Israel destroyed 50 homes, 280 shops in Tulkarem refugee camp: Palestinian official” *ANADOLU AGENCY*, 19 February 2025, <<https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israel-destroyed-50-homes-280-shops-in-tulkarem-refugee-camp-palestinian-official/3486331>> erişildi 21.02.2025

Aydemir M, “Israeli army admits to targeting Buraq School in Gaza”, *ANADOLU AGENCY*, 11 December 2023, <<https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israeli-army-admits-to-targeting-buraq-school-in-gaza/3050977>> erişildi 26.05.2025

Aydoğan, B, “İsrailli yüzbaşı, 7 Ekim'de esirleri de öldürmeyi öngören "Hannibal Protokolü"nü uyguladığını kabul etti” *ANADOLU AJANSI*, 29 Mart 2024, <<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilli-yuzbasi-7-ekimde-esirleri-de-oldurmeyi-ongoren-hannibal-protokolunu-uyguladigini-kabul-etti/3178163>> erişildi 11.02.2025

Balguygallois A, “Protection des journalistes et des médias en période de conflit armé,” *IRRC*, March 2004, Vol 86 No. 853, pp 37-68, <http://www.icrc.org> erişildi 26.06.2025

Benvenisti E, *The International Law of Occupation* (Princeton 1993)

Blau, U, 'Dead Palestinian Babies and Bombed Mosques - IDF Fashion 2009' *HAARETZ*, 19 March 2009, <<https://www.haaretz.com/2009-03-19/ty-article/dead-palestinian-babies-and-bombed-mosques-idf-fashion-2009/0000017f-e-11a-d568-ad7f-f37b4fd90000>> erişildi 13.03.2025

Brown P, Herd J, "Strike on civilian convoy fleeing Gaza: What we know from verified video", *BBC*, 16 October 2023, <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67114281>> erişildi 26.05.2025

Burke J, Tantesh MA, "Gaza on brink of catastrophe as aid runs out and prices soar, groups warn" *THE GUARDIAN*, 27 April 2025, <https://www.theguardian.com/world/2025/apr/27/gaza-on-brink-of-catastrophe-as-aid-runs-out-and-prices-soar-groups-warn?utm_source=chatgpt.com> erişildi 28.04.2025

Byers M, *War Law: Understanding International Law and Armed Conflict* (Douglas & McIntyre 2007)

Carey A, John T, Flower K, "Israel admits airstrike on ambulance near hospital that witnesses say killed and wounded dozens" *CNN*, 4 November 2023, <<https://edition.cnn.com/2023/11/03/middleeast/casualties-gazas-shifa-hospital-idf/index.html>> erişildi 24.02.2025

Committee to Protect Journalists, "Journalist casualties in the Israel-Gaza war", 4 February 2025, <<https://cpj.org/2025/02/journalist-casualties-in-the-israel-gaza-conflict/>> erişildi 24.02.2025

Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (kabul edildi 9 Aralık 1948, yürürlüğe giriş 12 Ocak 1951) 78 UNTS 277 (Soykırım Sözleşmesi)

Cooney C, "Top UN court orders Israel to allow food and medical aid into Gaza" *BBC NEWS*, 29 March 2024, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-68691095?utm_source=chatgpt.com> erişildi 28.04.2025

Crawford E, Pert A, *International Humanitarian Law* (CUP 2015)

Dalaa M, Aksoy HA, Biçeroğlu E, "İsrail'in El-Ehli Hastanesine düzenlediği saldırı Gazze savaşında dönüm noktası oldu", *ANADOLU AGENCY*, 20 Ekim 2023, <<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-el-ehli-hastanesine-duzenledi-gi-saldiri-gazze-savasinda-donum-noktasi-oldu/3027296>> erişildi 28.06.2025

DEUTSCHE WELLE, "İsrail-Hamas savaşı: Binden fazla ölü" 8 Ekim 2023, <<https://www.dw.com/tr/i/%CC%87srail-hamas-sava%C5%9F%C4%B1-binden-fazla-%C3%B6l%C3%BC/a-67031955>> erişildi 19.07.2025

Dieter I, *The Law of War* (CUP 2000)

Dinstein Y, *The International Law of Belligerent Occupation* (CUP 2009)

Dönmez BB, “UN experts alarmed by Israel's aid blockade in Gaza, calling it 'weaponizing starvation'”, *ANADOLU AGENCY*, 7 March 2025, <<https://www.aa.com.tr/en/europe/un-experts-alarmed-by-israels-aid-blockade-in-gaza-calling-it-weaponizing-starvation/3502499>> erişildi 28.04.2025

Emanuel F, “ Hamas battalion chief, deputy commander killed in Gaza airstrikes, IDF says” *THE TIMES OF ISRAEL*, 23 March 2025, <https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/hamas-battalion-chief-deputy-commander-killed-in-gaza-airstrikes-idf-says/> erişildi 26.06.2025

Erkiner HH, “Filistin israil Meselesinin Analizinde Uluslararası Hukukun Metodolojisi”, *TESAM STRATEJİ*, 1 Ağustos 2024, <<https://tesamstrateji.com/yazi.php?link=filistin-israil-meselesinin-analizinde-uluslararasi-hukukun-metodolojisi>> erişildi 19.07.2025

Ertuğrul ÜE, *Uluslararası Silahlı Çatışmalar Hukukunda Bireysel Statüler*, Yetkin, Ankara, 2017

Fabian E, “IDF says Jabaliya strike killed top Hamas commander, collapsed terror tunnels”, *THE TIMES OF ISRAEL*, <https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/idf-says-jabaliya-strike-killed-top-hamas-commander-collapsed-terror-tunnels/> erişildi 26.06.2025

Fetouri M, “What is the ‘Hannibal Directive’ and how Israel uses it” *MIDDLE EAST MONITOR*, 4 January 2024, <<https://www.middleeastmonitor.com/20240104-what-is-the-hannibal-directive-and-how-israel-uses-it/>> erişildi 11.02.2025

Gasser H, Dörmann K, “Protection of the Civilian Population” in Dieter Fleck (ed), *The Handbook of International Humanitarian Law* (OUP 2014)

Güneysu G, “Askeri Gerekliklik İlkesi ve Uluslararası İnsancıl Hukuk”, 2012(4) *Ankara Barosu Dergisi* 93

Human Rights Watch, “Hopeless, Starving, and Besieged” Israel’s Forced Displacement of Palestinians in Gaza, November 14, 2024, <<https://www.hrw.org/report/2024/11/14/hopeless-starving-and-besieged/israels-forced-displacement-palestinians-gaza>> erişildi 27.02.2025

ICRC, Customary IHL Rules, Rule 20, <<https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1/rule20>> erişildi 25.06.2025

Imseis A, “Negotiating the Illegal: On the United Nations and the Illegal Occupation of Palestine, 1967–2020,” (2020) 31(3) *European Journal of International Law* 1055

Joseph S and Farah N, “Israel-Hamas war updates: Israel bombs UN school, killing ‘at least 27’”, *ALJAZEERA*, <<https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2023/11/23/israel-hamas-war-live-israel-pounds-gaza-ahead-of-expected-truce>> erişildi 26.06.2025

Kamu Denetçiliği Kurumu, Genocide in Gaza (III): Prohibited Weapons in Gaza, Ankara, 2024

Kamu Denetçiliği Kurumu, Genocide in Gaza (V): Journalist in Gaza, Ankara, 2024.

Khalidi W, "Revisiting the UNGA Partition Resolution" (1997) 27(1) *Journal of Palestine Studies* 5

Kolb R and Hyde R, *An Introduction to International Armed Conflicts* (Hart Publishing 2005)

Kul MC, "Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Tecavüz Suçu (Saldırı Suçu) Üzerindeki Yargı Yetkisi ve Harekete Geçirilmesi", 1 *İbn Haldun Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 81 (2023)

— — *Uluslararası Ceza Mahkemesi ve Uluslararası Tecavüz (Saldırı) Suçu* (On İki Levha Yayıncılık 2016)

McCarthy J, *The Population of Palestine* (Columbia University Press 1990).

MIDDLE EAST MONITOR, "UNICEF says children in Gaza do not have the energy to cry" 18 March 2024, <<https://www.middleeastmonitor.com/20240318-unicef-says-children-in-gaza-do-not-have-the-energy-to-cry/>> erişildi 28.04.2025.

Najjar F, "Israel-Hamas war updates: Netanyahu rejects ceasefire after captive video" *ALJAZEERA*, 30 October 2023, <<https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2023/10/30/israel-hamas-war-live-palestinian-death-toll-gaza-rises-above-8000>> erişildi 26.05.2025

Nye JS, Welch DA, *Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları 2010)

Obligations of Israel in relation to the Presence and Activities of the United Nations, Other International Organizations and Third States in and in relation to the Occupied Palestinian Territory (Request for Advisory Opinion) - Conclusion of the public hearings held from 28 April to 2 May 2025. <<https://www.icj-cij.org/case/196>> erişildi 03.05.2025

Öktem AE, *Terörizm, İnsancıl Hukuk ve İnsan Hakları* (Derin Yayınları 2007).

Pacchiani G, "COGAT chief addresses Gazans: 'You wanted hell, you will get hell'" *THE TIMES OF ISRAEL*, 10 October 2023, <https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/cogat-chief-addresses-gazans-you-wanted-hell-you-will-get-hell/> erişildi 28.03.2025

Pietromarchi V, Mohamed E, "Israel kills more aid seekers in Gaza, issues evacuation threat", *ALJAZEERA*, 20 July 2025, <<https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2025/7/20/live-israel-kills-38-aid-seekers-in-gaza-as-israelis-demand-truce-deal>> erişildi 20.07.2025

Prosecutor v Dario Kordić and Mario Čerkez, Appeal Judgment, IT-95-14/2-A, 17 December 2004

Protocol for the Prohibition of the Use in War of Asphyxiating, Poisonous or other Gases, and of Bacteriological Methods of Warfare, 17 June 1925, <<https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/geneva-gas-prot-1925>> erişildi 19.07.2025

Rasheed Z, McCreedy A, 'Israel's war on Gaza live: Netanyahu vows to 'finish the job' in Rafah' *ALJAZEERA*, 13 March 2024, <<https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2024/3/13/israels-war-on-gaza-live-netanyahu-vows-to-finish-the-job-in-rafah>> erişildi 14.03.2025

Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land, annexed to Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land, The Hague, 18 October 1907

Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land, annexed to Convention (II) with Respect to the Laws and Customs of War on Land, The Hague, 29 July 1899

Remler D, "Hayot Adam ("wild beasts in human form"), a cry against humanity" 14 December 2023, <<https://k-larevue.com/en/hayot-adam-wild-beasts-in-human-form-a-cry-against-humanity/>> erişildi 27.02.2025

Report of the United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict, A/HRC/12/48, (Goldstone Report) <<https://digitallibrary.un.org/record/666096?ln=en&v=pdf>> erişildi 24.02.2025

Republic of Türkiye, MFA, Press Release Regarding Israel's Attack Targeting a Hospital in Gaza, 17 October 2023, <https://www.mfa.gov.tr/no_-264_-_israel-in-gazze-de-bir-hastaneyi-hedef-alan-saldirisi-hk.en.mfa> erişildi 02.03.2025

Sanad Verification Agency and Federica Marsi, "Israel increased Rafah demolition to prepare for Gaza forced transfer plan", *ALJAZEERA*, 13 July 2025, <<https://www.aljazeera.com/features/2025/7/13/israel-increased-rafah-demolition-to-prepare-for-gaza-forced-transfer-plan>> erişildi 20.07.2025

Sivakumaran S, *The Law of Non-International Armed Conflict* (OUP 2014)

Sönmezoğlu F, *II. Dünya Savaşından Günümüze Türk Dış Politikası* (Der Yayınları 2006)

Statute of the International Criminal Court, adopted by the UN Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court, Rome, 17 July 1998, UN Doc. A/CONF.183/9

Suter T, "IDF claims it killed Hamas commander who held hospital patients hostage", *THE HILL*, 11 December 2023, <<https://thehill.com/policy/international/4305790-idf-kills-hamas-commander/>> erişildi 26.06.2025

Tanno S, "Gaza death toll has been significantly underreported, study finds" *CNN*, 9 January 2025, <<https://edition.cnn.com/2025/01/09/middleeast/gaza-death-toll-underreported-study-intl>> erişildi 26.06.2025

TASS, "Children's hospital in Gaza hit with white phosphorus-health ministry", 13 October 2023, <<https://tass.com/world/1690449>> erişildi 02.03.2025

TEHRAN TIMES, "Gallant admits 'Israel' used Hannibal Directive during war on Gaza", 11 February 2025, <<https://www.tehrantimes.com/news/509501/Gallant-admits-Israel-used-Hannibal-Directive-during-war-on>> erişildi 11. 02.2025

The Avalon Project, "The Balfour Declaration 1917" <https://avalon.law.yale.edu/20th_century/balfour.asp> erişildi 19.02.2025

THE GREEK HERALD, "Orthodox Cultural Centre destroyed by Israeli airstrike in Gaza" 1 November 2023, <<https://greekherald.com.au/news/orthodox-cultural-centre-destroyed-by-israeli-airstrike-in-gaza/>> erişildi 26.06.2025

The International Criminal Court, "Situation in the State of Palestine: ICC Pre-Trial Chamber I rejects the State of Israel's challenges to jurisdiction and issues warrants of arrest for Benjamin Netanyahu and Yoav Gallant", 21 November 2024, <<https://www.icc-cpi.int/news/situation-state-palestine-icc-pre-trial-chamber-i-rejects-state-israels-challenges>> erişildi 28.04.2025

Tütüncü AN, *İnsancıl Hukuka Giriş* (Beta Yayıncılık 2006)

UN GA Res 1514 (XV) "Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples"

UN General Assembly, Definition of Aggression, A/RES/3314, UN General Assembly, 14 December 1974

UN General Assembly, Definition of Aggression, A/RES/3314, UN General Assembly, 14 December 1974

UN General Assembly, International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid, A/RES/3068(XXVIII), 30 November 1973, <<https://www.refworld.org/legal/agreements/unga/1973/en/26955>> erişildi 26.06.2025

UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, "Hostilities in the Gaza Strip and Israel: Flash Update #28" 3 November 2023, <<https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-28>> erişildi 21.02.2025

UNICEF, Children's lives in the balance: 6 months of conflict and restricted humanitarian access in the State of Palestine, UNICEF/UNI541839/Elder

United Nations “Gaza: UN experts decry bombing of hospitals and schools as crimes against humanity, call for prevention of genocide”, 19 October 2023, <<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/10/gaza-un-experts-decry-bombing-hospitals-and-schools-crimes-against-humanity>> erişildi 02.03.2025

VATICAN NEWS, “Churches condemn air strike on Greek Orthodox building in Gaza” 20 October 2023, <<https://www.vaticannews.va/en/church/news/2023-10/churches-condemn-air-strike-on-greek-orthodox-building-in-gaza.html>> erişildi 25.05.2025

World Health Organization, “People in Gaza starving, sick and dying as aid blockade continues” 12 May 2025, <<https://www.who.int/news/item/12-05-2025-people-in-gaza-starving--sick-and-dying-as-aid-blockade-continues>> erişildi 25.06.2025

Yamaner, MB, *Silahlı Çatışmalarda Sivillerin Korunması* (Arıkan Yayınları 2007)